

5691 JIŁ.
1931 ROK

EKIŃCI BITIK
ZESZYT DRUGI

KARAJ AWAZY

CYHAD ŁUCKADA JIC FOR JIŁDA

K'enesa Łucka saharda.

KARAJ AWAZY

(„GŁOŚ KARAIMA“)

PISMO W JĘZYKU KARAIMSKIM
(UKAZUJE SIĘ TRZY RAZY NA ROK)

WYDAWCA ALEKSANDER MARDKOWICZ
ŁUCK, JAGIELLOŃSKA 111

SYJYNDYRMAHY BU BITIKNIN:

1.	Prof. Dr. Tadeusz Kowalski (<i>tirsinbe</i>)	1—2
2.	Tabuľuk	2
3.	<i>Al. Mar.</i> Jahalarynda Galwenin da Melarnyn	3—13
4.	<i>Ananjasz Zajczkowski.</i> Kyrym Sonetlary (<i>Tr.</i>)	14—18
5.	<i>Josef Łobanos.</i> Burunhu czozhu (<i>Tr.</i>)	18
6.	<i>Serg. Rudkowski.</i> Korutkan dzuwaherler	19—20
7.	<i>Achad Haam.</i> Zecharja Iiechak Abrahamowicz (<i>tirsinbe</i>)	21—23
8.	Zecharja Abrahamowicznin tiziwleri	24—29
9.	Ahhysty 6e6ekler (<i>tirsinbe</i>)	30—31
10.	<i>Towij Lewi-Babowicz.</i> Ujhan karuw	32
11.	Syjlamahy ulus-i6cinin (<i>tirsinbe</i>)	33
12.	<i>Al. Mar.</i> Tirlik	34
13.	<i>Eljahu Kazas.</i> Ol dor	34
14.	„Myśl Karaimska“	35
15.	<i>Napoleon S4dek.</i> Komisarjatta	35

Sifcehi Karaj Ufantalarnyn (*eki tirsinbe*):

16.	Kim Tenriden korkad	36
17.	<i>Szemaja Firkowicz.</i> Koltchalar (<i>Tr.</i>)	36
18.	<i>Serg. Rudkowski.</i> Bijen uwlum!	37
19.	<i>Al. Mar.</i> Jigit dostlaryma	37—38
20.	<i>Szafir.</i> Jalhan maldan onarmaz (<i>Tr.</i>)	39
21.	<i>Al. Mar.</i> Jatlar menden soradlar	40
21.	<i>Elwicz.</i> Ne bu andij?	40

Jazys, kajsy katyn turad bu belgicek (*Tr.*), jazhand sezibe Troklu Karajlarnyn.

Uchuwcuřarymyzga. Koľabiz tizi etme cykkan bastyrmaktan janhyľslykľarny ne ki tabuľadlar bu bitikte (*bahyn jiciñci jany isne bu kapľawnyñ*).

KARAJ AWAZY

•• •• •• EKIŃCI BITIK. CYKTY 5 KININDE JAZAJNYN 5691 JIŁNYN. •• •• ••

•• •• •• „KARAJ-AWAZY“ CYHAD ŁUCKA DŃ JIC FOR JIŁDA. •• •• ••
JARYKKA CYHARAD ALEKSANDER MARĐKOWICZ (ŁUCK, JAGIELLOŃSKA 111).

PROFESOR DR TADEUSZ KOWALSKI.

Beredohac bunda tirsinin prof. 1914 jilda docentbe tillerinden ju-
T. Kowalskinyn, kłehidjik ajtma wukrak Tan-tarafny (Mizrach) uni-
necó sez oł abajly biliw-jesisi icin, wersitetinde Krakownun, kajda
aty kajsynyn ciwreleg'end' ułłu iwreted' halig'edein. Baslap 1919
syjba da siwerlikbe Karajlar ara- jıldan mohorlahand oł profesorba
syna. sahynhan biliw-butaktan.

Tadeusz
Kowalski,
uwlü emi-
grantnyn,
tuwdu 1889
jilda Fran-
cijadaorun
da Szatoru
(Château-
roux). Gim-
nazijany ti-
hetti Kra-
kowda. Bas-
lyhyndan
ez biliw-jo-
lunun sajlä-
dyezine-
manyn orien-
talykany.

Necik oł-
wachtyn bu
biliw-butä-
hyjasarma-
dy uniwer-
sitetinde
Krakownun
Kowalski
kajryldy
Wiedeňg'e.

Anda tihetti iwrenmehin k'ezi ti-
bin biliwli profesorlarnyn da 1911
jilda jetti jerg'esin doktornun filo-
zofjadan ciwresinden ismael tiller-
nin da kulturany.

Kajtyp ez jer-suwuna, kalđy oł

Baslyktan
prof. Ko-
walski be-
rired' ez
zamanyn
artyksy ti-
line da ja-
zyslaryna
Arablarnyn.
Tek sonda
biliw-kisen-
citarty any
manyn a
turkologja-
nyn. Anlaj-
dohac ułłu
elcwin ka-
raj - seznin
k'enrektint
mehi icin
tirk - tiller-
nin, jigit
profesorsa-
hys etti ta-
nyslanma
Karajlarba
alarnyn oł-
turus-orun-
larynda, ki

ez kulahyba tujma alarnyn sezin
da k'erme alarnyn kart jazysla-
ryn.

Bu nijetbe 1925 jilda k'eldi oł
Trokka da Wilnaha, jil sonda edi
Halicte da Łuckada, kalđyradohac

ezi artyn bu orunlarda sirtilmeg'ën sahyne Karajlar arasyna.

Bu zamandan prof. Kowalski k'ep zachmetlened' karaj-sezi k'atyn. Ol jazdy nece jazys bižnin sezimiz icin, kajсылar ornatkandlar lech da jat jerli biliw-wachtlyklarda. Baska bundan jazyslary anyn bezendiredler sifferin wachtlyknyn „Myśl Karaimska“.

Ajryc tijed' sahynda anyn ullu jaryk cyharmahyn: „Teksty Karaimskie w narzeczcu trockiem“, cykkan 1929 jilda. Bu bitikte prof. Kowalski ystyrdy k'ep tiziwler jazgan karaj-sezihe da berdi awlak karaj-sezlikni (glossar) jic tilde: karaj, lech da niemiec sezinde.

Ez publikacijalaryba prof. Kowalski tiwil birni bizden, Karajlardan, ojatty iwrenmehine da siw-mehine tuwhan sezimižnin, kajsy sibbasyn dan azlyhymyznyn da

jochluhunun bastyrhan bu sezbe bitiklernin tisered' unutmakka.

Ezi Profesor sezlejd da jazad karajca chaz tikri da uchuhan Karaj. Anyn k'endermehi tibin tabulad bajlahan uniwersitetk'e seminarij, kajda jigit elen iwrened' karaj-sezin.

Kojadohac janha ullu zechutlaryn abajly Profesornun biliw-tizi isne, klehijdik sahynda bunda anyn jachsylyhyn da dostluhun Karajlar icin, kajsyba ol bajlady ezine k'elnin bižnin barlarymzynyn.

Anlyk sartyn, kajtaradohac anar bu orundan ol hermetni, kajsy bitin rastlykba anar k'eled', tig'eł dzanymyzdan klejbiz ol kip iwretk'ën da syjly Ereng'e, ki k'ep jillar sawlukta da bazlykta cekke'ej ez bitisli biliw-zachmetin ullu fajdasyna biliwnin da bižnin-de, Karajlarnyn.

T A B U Ł U K.

Hermetli Hachany Karajlarnyn Seraja Szapszał aldy esine ol fajdany, kajsy k'eled' bižnin ulusumuzga k'enletmehinden bastyrhan seznin tuwhan tilimizde. Da klejdohac k'elme bolustukka bu iste, ijdi mana sujunc ajynda bu jilnyn 100 (jiz) freli, belgilejdohac bu achcany bastyrmak fonduna karaj bitiklernin.

Bijik deg'erlejmen bu berneni, k'eredohac anda tiwil ancak jalhyz achcabolustuknu tek klehin Adonenunun ki taslamahojm baslahan isni.

Tabu etem hermetli Bernelewicig'e ullu da k'erti tabulukba Anyn dzomartly bernesi icin.

K'eske ol berne, tig'eł dzandan berg'ën, kosulup menim ajamaha zachmetimbe, k'ellirg'ej kisencli jemisni — ojatkej siwer Karyndastarymny bitme da siwme ez tuwhan sezin.

ALEKSANDER MARDKOWICZ.

Al-Mar.

JAHALARYNDA GALWENIN DA MELARNYN.

(Tirlihinden Szelomonun uwłunun Aharonnun Trokłunun)

I.

Edi k'erklı jazdahy inhyr baslyhynda ulahajyn 1696 jıl-
nyn. Kici da emin saharcyk
Trok, olturus ornı Karajlarnyn,
astranhan jesillihinde bachcalar-
nyn, ceg'ered' ez jukułu, bojawla-
han muzhullukba bolmahyn, chaz
ol adam, kajsy k'erip k'ep da ulfu
cydawlar beždi satyrlyktan da
kacad cuwundan tirliknin.

Suwlary Galwenin dzyrymla-
redler. Kižgisinde alarnyn jaina-
redler da kiweredler otlary enedo-
han kujasyn, tek birde k'ez asajys-
lanmady bu jomakly k'erklilikbe.
Bos oramy saharıyn kapłahan edi
kujı bulutlaryba toznun, kajsyn
k'etirdi kajtadohan bicenlikten be-
tek.

Ize jinekler turaredler ez ko-
tanlarynda, tezedohac sawmakny;
ize k'etiwcisi alarnyn, sokur bir
k'eziye Symcio, kajsy icin dunja
ajtyred', k'ergizedohac basy isne,
ki „anar bunda nes jetmejd'”, ys-
tyrdy ezi katyn kicirek balalarny
da jomaklared' alarha korkunclu
jomaklar tamasalyklar icin, kajsyl-
arny ol „ez k'ezleribe“ k'erdi ku-
juluhunda kart ormannyn.

Tek ojatkan bitinkinli jukusun-
dan tozu oramnyn hanuz biwreli-
red' awerdo, altynlatkan jaryhyba
kujasyn, dzachtlanmajdohac kajt-
ma ez ornuna. Alaj bala, cejalanado-
hac ciwresinde satyr joldastarynyn
jesil majdan isne, unudad ez jiwın
da esitmejd' awazyn indejdohan
any anasynyn.

Bu inhyr-sahatta k'erindi bas-
lyhynda Karaj-oramnyn jimsak te-
seg'en araba tartkan talhan atlar-
ba. Araba isne olturured' eki tiwil
jigit joļu k'erimibe jat-jerliler.
Asyp necé' jiwni, araba tochtady

jiwi katyn Awraham-akany, szofet-
nin.

— Bunda, k'ergizdi arabacy
ucuba kamsusunun esihin ahara-
hynyn dzymatnyn.

Jolcular, silkip ezinden joldahy
toznu, kirdler jiwine Awraham-aka-
nyn. Arabacy izdedi esihin jumus-
cularnyn da koļu berme anar
suw. Sormahyna karawasnyn, kim-
di ol jolcular, arabacy karuw berdi:

— Kim alarny bileđ'. Wilnada ajt-
tlar, ki bu dunja k'eldi jirak jer-
den. Kisi-sezin dahy esawca tany-
majdlar. Tek telejdlar jachsy.

Ol zamanba k'elg'enler anlat-
redler Awraham - akaha kindler
alar. Sezleredler niemic sezibe. Bi-
risi alardan k'erisedohac ajty ne-
ce sez tora - tilinde. Szofet edi
iwretk'en adam, bilired' jachsy esaw
tilin da niemic sezin osolajze an-
lared'.

Alarnyn sezlerinden ol bilindir-
di, ki k'eldler alar jat bijlikten,
jerinden Szwedlernin, ne jatad etol
janyndan Baltyk-tengiznin. Birisi
alardan edi profesorba bijak iwre-
tiw jiwde Upsalda, indelired' ol
Torden; ekiñcisi, kajsynar tora-tili
jat johedi, edi pastorba Stokholmda.
K'eldler alar Litwaha bir nijetbe:
tanyslanma Karajlarba, bilme alar-
nyn dinin da adetlerin, k'erme tir-
lihın da kylyklaryn Karaj-dzymat-
larnyn.

Awraham-aka tanlanmady bu-
nar. Alty jil artkary bu ezi chu-
dzurada olturured' anyn alnynda
profesor Peringer, k'elg'en ol ezi
jerinden Szwedlernin. Kisenc k'er-
me Karajlarny anyda sirdi ez je-
rinden tengiz saryn bu manlarha.
Ol edi Trokta, Poswolda, Biržada,
Janhy-Saharda da Koronada, oltu-
rus orunlarynda Karajlarnyn Lit-
wada.

Olturadohac sofrasy katyn Awaraham-akanyn, kart profesor jarymłatyred' jiw-bijibe ez sahyšlaryn Karajlar icin.

— Bunu ne k'erdim sižnin arasynda, ajtyred' Peringer, sanajm ulu tamasalyhyba da sawahatyba Joharhynyn. Bitin k'enlihinde da uzunluhunda jernin, arasynda bar tišli ummalarnyn, ancak siz, kici sanyba ulus, sakladnyz bu kinger'edein Sezin Tenrinin bitin anyn aruwluhunda da azizlihinde. Bu tiwildi alajik nerse, k'orem bunda belgisin Tenrinin.

— Chaz syjly borlalyk ornatkan kujuluhunda ormannyn, alaj siz, Karajlar, turasiz k'eleg'esinde ulu da jat immetlernin. Az kujasjaryhy jeted' sižg'e tyskartyndan. Tek sižnin dininizde ornatkandyr andij enmeg'en balkuw, andij tamasaly jaryk jajlad andan, ki jaryklatad ol sižg'e jołunuznu da jaryklatyr dunjahadein. Tirlihiniz sižnin zamanlarba tar bolur, tek birde zamanda tunuk bolmast!

Tabu etedohac dzymatyna Trokun anyn konaklyhy icin, kart profesor bulaj ajty:

— Bijim menim, erkleniwci Szwedlernin, Karol XI, bujurdu mana barma bu jerg'e ki tanyslanma Karajlarba, bilme duhru sižnin din-iwretiwinižni da k'eltirme anar jazyslaryn sižnin biliw-jesileriniznin, anyn icin ki bar iwretk'en dunja bolalhaj asajyslanma tatlyhyba ol akyl-jemislernin.

— Bu bujruhu bijimnin k'erindi mana astry sukłancy anlyk sarytyn ki bolusured' mana ulhajtma biliwimni, da ol biliwg'e kajtardym bitin tirlihimni. Hali kican ulu awruwuba dzanyrnyn ajyrylam sizden, ystyrnadohac ez jer-suwuma, men alyslajm ijiwcinini meni. Anyn bolusluhuba tiwil ancak ulhajttym biliwimni, tek chodzalatytym da aruwłattym dzanyrnyn sižnin arasyndada, jabusup kyska zaman sižnin tig'el da syjly tirlihinizg'e.

Bunun icin alyslasyn sižni Bir da K'erti Tenri,— titrejdohan awazba tihetti ol sezin*).

Bu sezleri ulu dostunun Karajlarnyn k'edler hali esine szofetnin, k'eredohac jerlikerin Peringernin. Ol koldu alarny bolma anyn konaklaryba da kalma anyn jiwinde.

II.

Ekiñci jarymy onjegiñci jizjilnyn da baslyhy onsegiziñcinin edi zamanba, kican iwretk'en da bijik turhuzhan dunja Europada, artyksy ol taralfarda, kajda jajlyhan edi dini Luternin, k'ergizired' ulu kiseneni tanyslanma Karajlarba da alarnyn din-iwretiwibe.

Jat-jerli jołcułar, artyksy bezirg'enler, tochtajdohac nendij zaman Litwada da jołhusunup jollajtyn Karajlarba, sonda kajtyp ez jer-suwuna jomaklaredler da jazaredler Karajlar icin tiwil barca k'ertini tek bolmahanda nerselerni. Da bu jomaklar hanuz artyk kajnartyredler dunjada kiseneni bilme kimdi ol ajryc ulus, kajsy icin alaj k'ebisi sezlejdler da kajsyn az kim k'erdi.

Tiwil ancak biliw-jesileri tek dunja isttehi jerg'elerden, bijler da aharaklar, izleredler chabarlary Karajlar icin. Alaj bijik ornatkan katyn, chaz tuwduhu erkleniwcinin Holenderlernin Frydrychnin besiñcinin, iwrenired' tora-tilin da kolared' tansy biliwciłerni izdeme anar jazyslaryn karaj-jazuwcularnyn.

Alyp esk'e ajtkanny, uchuwcu tanlanmast, ki baradohac zzyba ežg'e jat-jerli jołcułarnyn profesor Torden ez dostuba k'eldi Litwaha. Alar asyrdlar Trokta artyk jic aftadan. Edler nece for k'enesada jalbarmak zamanynnda. Bar edler chatna kyłmahynnda bir karaj-coc-

* Jil sonda (1691 jilda) cykty jarykka Peringernin jazysy Karajlar icin: *Epistole de Karaitarum rebus in Lithaunia.*

kanyn, kajsy tuwdu bu zamanda. Klejdohac k'erme chuppasyn da toj-chydzyn Karajlarnyn, k'ettler Poswołga, kajda bir kyz erg'e cyhared'.

Har kin k'eceg'edein oltururedler alar birden szofetbe, hazzanba da eżg'e uchuhan erenlerbe dzymatyndan Troknun sezlejdohac bary icin ne kajryład Karajlarha. Da baryn ne k'ereredler da tujaredler, tezce jazaredler ez sahync-bitikle-rinde.

Satynałdlar nece sefer tizig'en uchuhanlaryba Karajlarnyn. Bu sanda tabulured' janhy tiziwi Awrahamnyn uwłunun Joszyjahunun, kajsy edi aharak onhaltuwcuba janynda bijinin Lechlernin Sobieskinyn. Oł tiziw indelired' „Bet he-Ozar” da bildirired' onhaltmahy icin bartišli chastałyklardan. Profesor Torden, kajsynar onhaltuw-biliwi jat johedi, tanylanyp oł tiziwbe, kajsy jazgan edi eki tilde (tora-tilinde da latynca), ajtty, ki bu jazys kip fajdały bołur onhaltuwcułarga anynda jerinde.

Jolcułar tanlanıredler astry, ki bundij kici saharecykta chaz Trok taptlar kip uchuhan dunja arasynda karaj-dzymatnyn. Szofetk'e kajtaryredler enk ulłu syjny.

K'erək ajtma ki szofet Awraham (uwłu Szemoelnin) edi k'ertide uslu da awlak jaryklatkan adam. Necik ciwresinde dinliknin, alaj ezi manynnda k'enrek biliwnin nemedi anar jat johedi. Ez tirlihinde oł k'ep jollar asty, k'ep dunja k'erdi da bildi ińćk'e k'ecinmekni.

Jan Sobieski, biji kosulhan Lechjerfin da Litwanyn, bilired' Awraham-akany da siwered' any; esik-leri serajynyn bu uslu da bahatırly channyn szofetk'e har zamanda acyk edler.

Syjlajdohac rastlyhyn da aruw kylyklaryn Karajlarnyn da klejdohac ulhajtma sanyn alarnyn ez jerinde, bujurdu Sobieski uspu ezi szofetk'e Awrahamga jazma Krym-

ga, ki kełg'ejler andan Karajlar Lechistanga, tutunadohac berme oł hariblerg'e bołusluk da jerler.

Ezi ezinden anlanad, ki bundij adam chaz szofet edi astry fajdały jolcułarga Szwedlerg'e da alar bilmedler necik anar tabu etme. Bir kinni profesor Torden ajtty anar:

— Bołusłuhunuzba da jachsylyhynyza Kanuznun, bołaldyk k'erme tirlihin syjly ulusunuznun sižnin, ulhajtma ez biliwimižmi ne kajryład dinine Karajlarnyn da eltebiz ez jerimižg'e bahały jazyslaryn sižnin ilk uchuhanlarynyn. Tek bu bary bižg'e jetmejd'.

— Ne hanuz klejsiz? sordu szofet da myschyraba istedi:

— Jetkilenmejsiz ese bununba ne k'erdniz bunda da ne jazgand seferlerinde bižnin uslułarymyn, sahat klejsiz alma ezinizbe nendij tiri Karajny, ki k'ergizme any chaz tamasałykny ez jerinizde?

Torden tanlanadohac saldy szofet isne k'ezin da sordu:

— Necik bilersiz benim sahsymny? K'ertide klehijdim alma ezimbe uchuhan erenni Karajlar arasyndan. Tek tiwil bu nijetbe ki, necik ajttnyz, k'ergizme any chaz tamasałykny dunjaha, ancak ki oł Karaj ez bar-bołmahyba da tiri sezibe mohorlahaj ciwresinde bižnin biliw-jesilerimiznin da pat-sahlarnyn bu ulłu da tiri tamasałykny, kajsy hujalanad sižnin dininizde da atedkerinizde.

Hali k'eldi jerg'esi szofetnin tanlanma..

— Nehe bu k'erekliđ? sordu oł.

Torden jaryklaty ez sahsyn:

— Bilersiz ki iwretk'en dunja bižnin jerimizde hem eżg'e bijliklerde kojad esin barynar ne jazylad Karajlar icin. Osołaj ezi bilersiz ki Rabbanlar calysadlar k'ergizme sižni, Karajlarny, k'ezlerinde bitin dunjanyn jałtaj jarykta chaz tanuwcułarny k'erti ding'e. Jazyslary alarnyn jajylhandlar bar jerlerde,

bitin dunja ol jazystarny uchujd da tiwil har biri bolalad ajyrma jaltajlykny da aldawny k'ertiden. K'ermejsizmo, nendij fajda k'elgijd sizg'e, esittirinsijd' — burunhu for dunjadan — awahy bij-saharynda Swedjany, kajda tabulad k'ep dostlarynyz da syjlawcularynyz siznin, tiri sezi uchuhan Karajny, askartuwceunun bitin k'ertini da ancak k'ertini ez utusu icin... Bu isk'e k'erek' andij adam chaz Kanuz, syjly jiw-bijimiz. K'etniz bizinbe! K'eltirirsiz ulusunuzga ulu fajda da bizg'e bolusursiz kajtarma Kanuzga biznin konaklyk borcuzmuznu.

Pastor Johansen jabusturdu ezde koltkasyn.

— Bu sahys baryba janhyd, — ajtty alarha szofet. K'erek anyn icin jachsyz sahyslama.

III.

Bahynmahy Awraham-akanyn edi andij, ki bu kolajlykny, k'eledi ese ol ezi kolga, taberme jaramajd. Ol k'eneslendi bunun icin uslu dunjaba dzymat arasyndan da barlary jarymlattlar anyn bahynmahyn.

Turared' ancak bir sirincek jolu isne tig'el etmehinin bu sahysyn: kimni sajlama bu isk'e? Artyksy dzymattan da Swedler kolaredler Awraham-akany alma ez ineri isne bu syjly da bijik saruwnu. Tek szofet ilystyrdy ezinden bu syjny.

— Men kartmen, ajtty ol alarha, da chalsyzmen. Awurluhu jolnun jancar meni baryba da k'elirmen jat jerg'e chasta da synhan. Kojup bunu janga, sanamajm ezimni ulu biliwcibe dinlik islerde. Bu tiwild' sajran barmak, bu ulu isti! K'erek ijme jigitt adamny tofuluhunda guf da us-chalynyn, kieli jalynba dzanynda. K'erek ki elcimiz biznin byrhyly awazba askartkaj alnynda jat ummalarnyn azizlihin dinimiznin da k'ergizg'ej jaltajlyhyn dusmanlarymyznyn.

— Kajda tabarbiz andij erenni? sordlar szofetten.

— Biznin aramyzda bard bir-birlej kisi, kajsynyn chaly jetkijd' bu isk'e. Tutam esimde Ahronnun zak'ennin uwlun, Szelomonu.

— Ne sezlejs, Awraham-aka! kyekyrdlar aharakly dzymatnyn, ak-sahally erenter. Szelomo uslu da uchuhan bala, tek ol jigitti bu isk'e: egirmiñci jilyn tig'etmedi. Necik bolalhyjdyk kajtarma anyn jigitt da synamahan koluna bundij bijik saruwnu!

— Suklanmajd sizg'e anyn jigitt jil-lary! k'etirdi awazyn szofet. Unuttuz ki jigitt bala jendi ulu da kieli Golejat-pilistimlini? Bizniz, ki jiltar ulhajtmajdlar akylin adamnyn, jatmajdy ese ol akyl basynda ulanyn. Da bu bala, kajsyn inedim, jas jiltaryndan k'ergizdi ezin uslurak kartlardan. Uchuhan, bitin dzanyba kajtarhan isine dinliknin, k'erikli sezlewei da jazuwcu. Anlajd jachsyz latynca, da budu tili biliw-jesilernin bitin jernin. Ne sizg'e hanuz k'erek?

— Da bunu alniz esinizg'e — ajtty alarha szofet, — ki syjmyz icin biznin, kartlarnyn, edirek ijme jigittni. Bolsa anyn chaly kici bu isk'e, nekiside tanlanmast. Ajtyrlar: „Ne ullurakny bolaldyk tezme bu jigitt kusektan! Klehijdik tujma kartraktarny andan”. Da k'ergizse ol ezin ustaba, jajnasa ez biliwibe, har biri ajtyr: „Bahynniz! eg'er bu jigitt kyrhyj ucalajd alaj bijik, nendij kyrjysyz bijiklikk'e k'etirinedler alarnyn kart neszerleri!”

Sondrahy sezleri szofetnin suklandlar barlaryna. Ribbi Mosze, iwretiwisi Szelomonon, istedi ezinden nece sez, machtajdohac usun da biliwin bu oncalahan talmidnin. Uzun sezlemekten son k'eldler bir sahyska: sajlama Szelomonu elcisibe Karajlarnyn.

Kim edi ol Szelomo, kajsyn alaj kajnar kalkanared' szofet? Bijik,

inč'k'e bala k'erikli kara-sary sa-hyslanhan k'ezterbe da bastajdohan esme jaryk-cacly sahaľcykba; ol k'erinired' jigitrek ez jas jiltaryndan. Tek bu jigit basta syjnyred' ullu akyl da sezi anyn edi jimsak da sukłancy. Ribbi Mosze, tyn-lajdohac necik ol sezlejd', ajtyred': „Bu bala altyntly jiplerbe nahys tig'ed' jipek isne”.

Kacan Szelomeioha ajttlar, ki ol sajlahand barma jat jerg'e da anda bildirme aľnynda uchuhan dunjanyň Karajlar icin, ol šeš-k'endi da tujma bunun icin kłemedi. Tek szofet birden ribbi Moszebe uzak sezledler anar, k'ergizedohac nendij ullu syj anar ezine da fajda Karajlarha k'elir k'eterinse joldan ol bar aldawlar da jaltajykłar, kajсылaryň dušmanly Karajlar-nyň dzomartly koľuba cacadlar bitin jerde. Sonda Szelomo berdi sezletme ezin da tutundu kylma kłehin dzymatnyň.

Awurrak k'eldi szofetk'e anasyba Szelomonun, Rachel-tetebe. Bu syjly tek iti-sežli katyn askartty anar ki ijmešt' ez ulanyň jat dunjaba, dahy chačlylarba, biliwsiz kari, cejpamakka.

Tek szofet bilired' tapma jolnu dzanyňa har birinin. Ol jomakłady Rachel-tetehe nendij syjly da jachsy dunja anyň konakłary, necik alar siwedler Karajlaryň, inamłatty any ki alar baharlar Szelomonu jolda chaz ez ulanyň da sahyndy ol on dukat icin, kajsyn alar kaľdyradlar Rachelg'e ijse ol uwlun.

— K'eres, Rachel, jiwcehin senin achtaryňma anykłanad. Kim sana any jasama bolusur? Bu achcany sana ezi Tenri ijed', k'eredohac senin, tuľ katynnyň, tarlyhynny. Jaramajd taberme bu berneni...

Tihettler alar buľaj: Szelomunio k'etmest' bir ezi ancak birden ez ezinkisibe Icchak-dedebe, kart-rak da zachmetsiz adamba, kajsy bahar any jolda.

IV.

Zaman cabad; juwudu kini jolha cykmaknyň. Szelomoha awur edi kaľdyrma ez jiwın da saharanyň. Bajtared' any bu orunha eki bajlaw: burunhu — kart ana, kaj-sy eštirdi any, da ekińci, enk kičli bajlaw—sukłancy Szelomit, szofet-nin kyzy, kajsyn Szelomo siwered' bitin kajnarlyhyba ez jigit jireginin.

Siweredimo Szelomit any, bunun icin tanyk etsinler ol jaslar tekk'en k'erikli kip-kara k'ezlerinden Szelomitnin biliwli bolhanyn-da, ki Szelomo uzak zamanga jiw-den k'eted'. Wale sez edi berg'en, ajlandyrma any jaramajd! K'erek k'etme...

Szelomitnin anasy, Malka-tete, k'eredohac mužuľluhun da jaslar-nyň ez ulanyňnyň, kuruiured' kart basyn, necik anar bolusma. Szofetbe bunun icin sezleme jaramady: ol edi katy chaz temir.

Ortakin, kininde jolha cykmahy-nyň Szelomonun, Malka-tete turdu tanba da cyhyp azbarga k'erdi Rachelni anyň bachcasynda. Ekside anaha bu k'eceni juku eksildi.

Malka juwudu Rachelg'e da kart dostkaľar arasyna baslandy sezle-mek. Sez kajryľdy anar ne syzla-red alarha ek'ewg'e. Rachel-tete acyrhanyred' ki k'eled' anar ijme ulanyň jirak da biliwsiz jolha.

— Kłemejm tuzlatma senin jaranyň, ajtty Malka. Tek bu k'eceni kislendi mana bir kis...

Rachel-tete itiledi kylaľyn:

— Ne sana kislendi, Rachelciu?

— Ajttym, ki kłemejm acyrhandyrma seni, karuw berdi dostka.

— Necik seni siwem, epk'elenim seninbe jomakłamasan mana baryň,—basłady kajnama Rachel-tete.

— Klejsen ese, jomakłarm... ajtty Malka da basłady. Bu k'eceni az jukładym; dzyrymladym nendij jarym sahatka ha muna k'erem ezimni ullu da jat saħarda. Baram oramba, asam ullu da bijik kondarmakny. Soram saħysymda: nendij bu kondarmak?

Bahynam: chaclar bajcaartyn. Anladym ki tabuldum tyfla katyn. Esihi anyn acyk turad, andan dunja cyhad. Da muna cacy basymnyn erpejdi: k'erem, tyffadan cyhad senin Szelomeion.

— Menim Szelomunio! kuruhan awuzba ajtty Rachel-tete. Da tujup ki ajaklary anyn tibin titrejdlar, kabundu koluba tachtasyndan korany.

Małka jomaklared':

— Indedim any: „Szelomunio, ne sen islejs tyflada?” Ol saldy menim isme andij jaman k'ez da ajtd: „Nendij men kanuzga Szelomunio! men hali Karajtiwilmen”. Da ajlanyp menden kirdi artkary tyflaha... Ajtam sana, Racheluniu, suwuk terbe juwundum ojanadohac, alaj seşk'endirdi meni bu kis.

Cerajy Rachelnin boldu kara da jesil, awazy chaz bicak iti.

— Erin turdu? sordu ol.

— Necik cyhybedim jiwden, hanuz juklared'.

— K'erek any ojatma!

Szofet emin juklared' teshinde, tujmajdohac juwuklanmahyn tawulun. Kacan katyny ojatty any da ol acty bir k'ezin (ekiñci hanuz dzyrymlared'), k'erdi ez alynda Rachelni, kajsy kyckyryred' anyn kulahyna:

— Klejsiz menin ulanymny ola k'eltirme! Bahynniz, nendij usulur tabuldar! Har birisi kalad ez jiwinde, ez dzymatynda, biled' szabbatyn da moedin. Ancak menim ulanymny siredler tengizler saryn kyryjyna jernin! Ki mundar asha any anda besleg'ejler, ki kiebe chacka tartkajlar! Jo, jetismessiz bunu, Szelomunio jiwde katyr! Da Rachel bitin ez chałyn dan urdu jumuruhuba sofraha.

Szofet acty ekiñci k'ezin, ol bolalmady anlama kajdan bu alynad. Kinegin bary edi hadirleg'en, bary edi tync: ol ez k'ezleribe k'erdi kybyncyklarny da tatly etmecklerni, ne Rachel bisirdi ez uwlu-

na jolha... da muna — bahynniz: „kar chaci sefirada!”

Baslandy jana kołtkalar da sezletmek. Ribbi Mosze berdi Rachel-tetehe sez, negince ki Szelomo kajtyr jiwg'e har kin uchuma k'enesada beracha anyn sawluhu icin da bazlyhy icin. Iechak-dede antetti, ki bitin zaman ajyrylmast Szelomodan bir atlamha. Biring bitam k'eliwibe k'ecenin tawul asty.

Tandasyna tefilladan son, uzatkan bitin dzymatba, kucadohac jilajdohan anasyn da saladohac tolu jaslardan da siwerlikten k'ezin ol terezeg'e, kajsy artyn astrandy Szelomit, ki k'ergizmesk'e ez kyzhyrhan k'ezlerin, jigit Szelomo, elcisi Karajlarnyn, ijindi jirak jolha. Ajaklarynda anyn jatyredler sansyz kaplar da cetenler bar tišli aslarba — amanat nece ajha. Bulaj kledi Rachel koruma ez ulanyn murdarlyktan jolda. Ezg'e sakkanalardan abrama any edi isi berachalarynyn ribbi Moszenin da bakmahynyn Iechak-dedenin.

V.

Nece kinden son jettler jolcular saharany Memelni, kajsy turad jahasynda tengiznin. Bunda alar olturdlar g'erebg'e da astlar tengizni cehedohac jolnu jerine Szwedlernin. Suw-asmak edi astry awur: tengiz kachyrlanyred' da ciwired' g'erebni bar janlarha. Jolcular k'ep cydaredler tengizli chas-talyktan.

Iechak-dede, kajsy bitin ez tirlihin asyrdy tuwhan saharanynda da jirakrak Malowankadan birde janlarha jiramedi, karhyslared' bu jolnu da dunjany, kajsy any g'erebg'e tartty:

— Karalyk ol Szwedler isne da alarnyn teteleri isne! Kajdan alar alyndlar menim werenlihime! Oltururedim ezime tynclykta ez jiwimde, tabanym tibin tujaredim tuwhan jerimni. Da muna isledler menden, kart Karajdan, tengiz—juwurcunu!...

Tek bu szofet osołaj ezi g'ehinnomłu sezlewci: „fajdasy ulusumuznun“... „alamy Karajlarnyn“... da bundan son baryndan: sen, kart tentek Iecchak, k'et jek bifed' kari da kajtar artkary ol bekni, ne pesachta asadyn, a ol usłu olturad ezino tynçlyk'a ez jiwinde da ne asajd— icinde anyn kaład...

Profesor Torden birden pastorbaba isheredler baryn ne bolalyredler ki jengiltme jołcularymyzga awurłuhun jołnun. Biledohac ki Iecchak-dede edi kajnar titin-ijiwei, beriredler anar ajamajdohac enk jachsy tabak, da ol bitin kinler cyharmased' awzundan cybychny. Ijedohac burnu saryn ijišli titinni Iecchak ajtyred':

— Karnymda bost chaz inhyrda jaz basyn. Tek anykmen baryn cydama bu tabak icin. Kajda alar, jekler, andijni aladlar? Jachsy bolhyjd estirme bu jasotnu bachcamda.

Ułtu bijeneine jołcularymyznyn tongiz jołu tihendi. Cyhadohac g'erebden Iecchak-dede tikirdi ezi artyn da ajtty:

— Artyk bu sundukka kirmem! Szelomo kildi:

— Kirersiz hanuz, deduniu, kirersiz!

— Elik etes menden? Ajttym ese kirmem—kirmem! Sen biłmejs meni.

— Artkary necik k'etersiz?

— Artkary?.. kuru jołba.

— Jocht bundan kuru joł bižnin jerimižg'e, k'erek asma tengižni.

— Inanma, Szelomunio, alarha, ol adatuwcularha. Necik ol jocht kuru joł? Borclud bolma! Jer ułtudu da barca tabulur, tiwił ese k'on joł, nendij kysyk jołcak. Ancak alar etiler bižni g'erebbe, ki ucuzrak alarha cykkaj. Bišem men ol jatjerli jeklerni!

K'eldler saharha Upsalha da boldlar konaklaryba profesornun Tordennin. Upsal edi k'erikli da ułtu sahar. Jołcularymyz tanlanyredler bijik da k'erikli jiwlerg'e da baryndan artyk aruwluhuna oram-

larnyn, kajsylar edler tasba japkan. Alarnyn k'ezleri isne jawdy ułtu jamhur da andan son birde suw hem balcyk ol taslar isne kałmady.

Szelomoda, bakmajdohac anyn ułtu biliwin, kałyred' nos jas baladan. Bahynadohac kuru jamhurdan son oramlar isne, ol ajtty dedesine:

— Bizde Trokta edirekt! Anda bundij jamhurdan son turhyjdlar g'elcekler. Da alaj jachsyd jalañ ajakba jołlama ol jamhurı suwlar saryn...

Ol „ułanlyk“ kałdyrmady Szelomonu ucunadein anyn kinkerinin. Bolhanynda ułtu biliw-jesisibe da ilk erenibe Karajlarnyn, ol— kijasa klejdohac berme tynçlyk ez talhan bijik islerden sahyslaryna— azat zamanynda siwered' tizime jengil, „ułanly“ jircaklar, kajsylaryn jigiti en kabared' da ez arasynda jirtared'.

„Hej, hej kyzhyna,
Necik k'erikli jazhyna,
Tynla meni azhyna...

Bunu da bundij juwas jircaklary jazdy osoł ezi koł. kajsy jazdy „Appirjonnu“ hem ežg'e tiziwlerni, tołularyn bijik sahyslardan.

VI.

Profesor Torden tanystyrdy Szelomonu orundahy profesorlarba da jazdy ez dostlaryna ežg'e saharlarha k'eliwi icin uchuan Karajnyn. Olturadohac Upsalda, Szelomo baslady jazma ez tiziwin: „*Bi-ur kacar*“, kajsynda askartyred' din-iwretiwın Karajlarnyn da anyn ajryçlyhyn dininden Rabbantarnyn. Ułtu kajnarlykba alyndy ol bu isk'e da bitin kinler asyryred' cyzhyeba kołunda. Awur k'elired' Iecchak-dedehe jirtma any jazmaktan da kie etme alma ne awzuna.

Ucunda kinnin Torden alyred' Szelomonu ezibe da alar baryredler sajranha sahar artyn, kajda edi k'erikli orunlar jahasynda Me-

lar-g'ełnin, kajsy sahyndyryred' Szelomoha anyn tuwhan Galwesin. Zamanlarba ystyrynyredler Tordennin jiwinde anyn tanysłary, uchuhan dunja, da Torden kolared' Szelomonu asyrma birden alarba necé sahat. K'ep chodzalatyy jigit Karaj ez biliwin alarnyn arasynda.

İcchak-dedeni tartmady sajran barmakka; olturma tahyp kulaklar-ryn uchuhan dunja arasynda ol osolajezi siwmedi. Kin-kinfej ol saklar-red' ez chudzurasyn, bahynyred' oramha asuwclar isne, tutadohac awzunda cybychny, jemese uchured' chumasny. K'ecede, jatadohac jukusz, ol tiwil bir for indered' Szelomonu:

— Szelomo, e Szelomo, ajt k'er-tini: juklajsen?

Szelomo, jabulhan basy saryn, karuw berired':

— Berniz tyneny, deduniu, klejm juklama.

— Ancak klejs tek hanuz juklamajs... Ajt mana, Szelomo, uzakka-mo kurduk bunda catyrymyzny?

— Ne, jadady kanuzga konaklykta?

— Kiwsin ol! Alaj jadady ki ajtma sana bolalmajm. Bitin kinderbe bahynam oramha da birde adamny k'ermejm...

— Az-mo bunda dunja bard!

— Jocht bunda dunja, ancak Szwedler, — kistundu İcchak-dede.

Szelomo kildi jabunuwu tibi:

— Saw bolhajsiz, deduniu, necik kanuz jachsy bunu ajtnyz: „jocht bunda dunja, ancak Szwedler!“.

— Sana kiltki, mana cydawluhum jetmejd!

— Hanuz bitam cydaniz, kolam kanuznu! İsimizni islerbiz da „catyrymyzny“ bir dakta ystyryrbiz.

— Anlajsen, Szelomo, tartad meni ez jer-suwuma da jiwime. Kiwsin bu Upsal anyn k'erkli jiwleri-be da aruwluhuba. Tislem balcyk Karaj-oramdan bitin bu sahar icin bermehidim! ajtyred' İcchak-dede awur kistunadohac.

Tijg'en muzhułluhuba kartnyn, Szelomo cyharyred' basyn jabunuw tibinden.

— Anlajm kanuznu, deduniu, meni osolaj ezi tartad jiwg'e. Anda anam menim, anda... Ancak tihetirm ez jazysymny da terk jolha ystyrynyrbiz.

Ekside juklaredler sahsyba ez jeri icin. İcchak-dedehe kisenired' anyn katyny, necik ol hadirlejd' tatuwlu karaj aslarny. Dzany any ojnared' bijencten k'ezlejdohac sofrasne semiz kybynlarny da k'erti litwalyy krupnikni. Szelomo k'ere-red' jukusunda ez jiwcehin kart anasyba anyn basahynda. K'erini-red' bir k'ez jumcukka jarymha ackan terezesi szofetnin da anyn artyn eki kara k'ez da tatly chaz cijbal erinler.

— Szelomit! indered' Szelomo jukusu saryn.

— Bolur, Chanuniu! al bu kybyncykny, tokmen! sybyrdared' İcchak-dede, jajadohac jukuda ez kysyk bajlahan belibawyn.

VII.

Szelomoha biliwli edi ki terk zamanda farstlarynda bundahy uniwersitetnin bolur ulu ystyrynmahy orundahy da jat ulu jesiłernin. Ystyrynlar alar tujma uchumahyn anyn, Szelomonun, Karajlar icin. Szelomo anyklanyred' bu chydzga, klejdohac kyska sezde k'ergizme bitin jolnu, kajsyn asty karajlyk ez baslyhyndan bu kinlerg'edein.

Da muna k'eldi kini ol ystyrynmaknyn. Torden aldy Szelomonu da İcchak-dedeni osolaj ezi tartty ezibe; alar kajyrdlar kart biliwjiwg'e. Jiregi Szelomonun urunured' k'ekrehinde awur cokuc kibik. Torden tynclatyred' jigit adamny, jomaklajdohac anar necik ol ezi baslyhynda ez biliw-jolunun burunhu for sezledi alnynda ulu ystyrynmaknyn.

— Burunhu sezler ancak awurd-
lar, jomaklard' kart profesor.
Sondra sahyslaryn senin ezi elted-
ler seni. Juwurmahy alarnyn kie-
be cesed' senin tilinden bawlaryn
şes'k'ennemknin da sired' seni alyn-
ha, chaz jaz basyn jajylhan suwlar
eltdler ez isti isne jirtkan tamarlar-
ba ahaclaryn, kajсы jolu isne
alarnyn turaredler.

Ullu da bitam tunuk chudzurasy
uniwersitetnin, kajda bolured' ysty-
rynmahy biliw-jesilernin, k'erindi
Szelomoha kyryjsyz; ol edi on for
ullurak k'enesadan Trokta.

— Necik men bunda sezlerme?
esitilirmo menim awazym? sordu
ol Tordenden, tujadohac ezin bu
ullu kondarmakta kici kumcakba
jahasy isne tengiznin.

— Korkma, bazlaty any profes-
sor, har sez bunda ajtkan, esitiled'
bar miwizlerde.

Da bundan son istedi jengil
k'eleg'esibe ektemliknin awazynda:

— Ajtym sana artyk: ol sez tu-
julad tiwil ancak bu chudzurada,
tek ucad jirak cekleri artyn biznin
jerimižnin...

Acylmahynda ystyrynma knyn
aldy sez profesor Torden. Ol jo-
maklady ez jolu icin Litwaha da
tirlihi icin andahy Karajlarnyn, bi-
jik syjlajdohac alarnyn rastlyhyn
da konaklyhyn. Sonda bildirdi, ki
hali sez k'eled' jigiti tek kip uchuh-
han Karajha, kajсы kyldy bu jirak
jolu ez jer-suwundan k'enderg'en
bir nijetbe: askartma uchuhan eren-
lerine Europeanyn k'ertini dini icin
da baslyhy icin Karajlarnyn.

Szelomo tutared' kolunda ha-
dirleg'en jazysnu. Burunhu dakta
tili anyn jabustu tanlajyna, tek
tujadohac ezi isne dostlu k'ezin
Tordennin ol bazlandy. Awazy
any baslyktan titrered', wale tez-
ce ol erkendi ezi isne da basla-
dy, necik ajtyred' ribbi Mosze,
„altynly jiplerbe nahys tikme jipek
isne“.

Kari etildi ol jigiti bala, ne si-
werlikbe sahynyred' sekirmekni

jamhurlu g'ellerde! Hali sezlered'
jetilg'en eren, jasahan ullu biliw-
be, kajnartkan bijiklihibe bu sa-
hatnyn da orunnun. Sezi anyn eki
sahat tartyldy da tihetti ol any
bulaj:

„Tiwil anyn icin kaldyrdym ji-
wimni da jerimni, astym tengižni,
ki alnynyzda sižnin kalkaqlama
bunu ne baslyhyndan dunjany
da ucunadein anyn aziždi da ne
bard bunjatyba bižnin dinimiznin.
Menimmo kici chalymba alynma
bu isk'e? Kudraty Joharhynyn,
kajсы titretted' jerni da k'eklerni,
kajсы jarytad da jancad jolduz-
laryn, bolsun anyn kalkanyba
k'elosi zamanha chaz edi awalhy-
laj.

„Nijetim menim ežg'edi: k'eltir-
dim ystyrynhan bu bijik orunda
syjly erenlerg'e sezin bazlyknyn
menin karyndaslarymdan, Karaj-
lardan olturhan Litwada, da calys-
tym, az chalyw k'ere, k'ergizme
afarha necik bolusluhuba Tenrinin
berg'en edi bižnin k'eci da tozdur-
han ulusumuzga tarlyhynda awur
tirlik-jollarnyn saklama ez dzany-
myzda da dinimizde ol aziz sez-
lerni, kajсылar nece min jil artka-
ry esitildler bijiklihinden Sinaj
tawnyn.

„Ol aziz sezler—alamyz bižnin,
Karajlarnyn, bižnin jasanymyz da
kisewimiz. Tiwil bir for tiseredik
biz jetk'en uwlatkan okuba dus-
mannyn. Tek Tenri kyłared' alaj, ki
barca tabulured' bižnin arasyna
kiçli kol, kajсы alyred' ol aziz alam-
ny chalyz kolundan tisk'ennin
da eltered' any alynha, jaryklata-
dohac jolu k'elosi dorlarha.

„Dusmanlarymyz bijenedler, ki
sany Karajlarnyn kicidi. Biz ul-
hajabiz, ajtadlar alar, da Uwullary
Resimnin azaradlar. Bijenmeniz
bununba, ajtym alarha. Sahynniz
Sedomnu da Amorany. Edi anda
olturuwcular sansyz, da ne bundan,
eg'er alar arasyna on rast adam
tabulmady. Biz, Karajlar, bezebiz
bolma ol timenlerbe, kajсылary

kynhyrajtadlar aziz sezin Tenrinin. Kawwanamyz bižnin usama ol onha saklawcularha jollaryn rastlykyn.

„Ne tezed' kici ulusumuznu k'elesi zamanlarda — kim bolalad any bilme? Goraly adamnyn da ummalarnyn jatad kolunda Tenrinin. Birlerni ol k'eltired' tasykka, ekiñcilerni k'endered' joľuba jasar-maknyn. Bolsa bujruhu Joharhynyn ki sirtilg'ejbiz jizlerinden jernin — sirtilibiz. Tek bunu bilem: ol aziz alam, alamy Karajlarnyn, kajsy icin anca cydadyk, kajsyn bitin zaman bijik elttik, ol tismest' balcyhyna joľnun.

„Inanam — da inanma artykt ne-cik bilme — ki eksilse jer isne kol, sajłahan tutma any, ol alam kajtyr joharhy tarafłarha, kajdan cykty, kajtyr machtawlu tachyna Jaratuweunun, bižnin barłarymyznyn Bir da Kajam Tenrimižnin. Aty anyn aziždi dunjahadein!“

Kacan Szelomo tibetti, profesor Torden jaslarba k'ezlerinde kuctu any. K'ebisi ystyrynhanlardan juwudlar anar ki tabu etme ceber sezi icin da kysma anyn kolun. Cykmahynda kondarmaktan teze-red' any Icchak-dede.

— Ne sen sezledin, anlamadym, tek jachsy sezledin, ajtty ol. Bersijder mana sez, uzak sezlemehijdim, kyska alarha ajtkyjdy: „K'esk'e k'ezlerim benim sižni da sizin jerinižni k'ermesijder!“

Szelomoha k'erek edi nendij zaman kalma Upsalda, ki tihetme da aruw jazma ez tiziwin „Bi — ur kacar“, kajsyn ol k'lered' kaldyrma profesorha Tordeng'e sahyncyna konaklyknyn jiwinde anyn. Kacan bu is tihetk'en edi, joľcularymyz ystyrdlar ez catyryn da bardlar ez jer-suwuna.

Kiredohac g'erebg'e kajtkan joľda, sahyndyrdy Szelomo Icchak dedehe anyn sezin g'ereb icin.

— Ne ajttym — ajttym, karuw berdi anar Icchak. Kabunmasyj-dym alaj, bol tyne, tapkyjdy

ežg'e joľnu bižnin jerimižg'e. Tek al-aj kisencmen cykma bu jat orunlar-dan, ki tiwil g'erebg'e, icine-de ulu balyknyn Jona kibik kirhijdim, ancak ki tezrek tabuima ez jiwim-de.

VIII.

Galwe jatyred' kaplawy tibin buznun, kacan Szelomo bir-den Icchak-dedebe kajty Trokka. K'eldler alar arykłanhan da talhan, eltedohac ezibe bos centlerni da sakwalarny, kajsylar cykkanynda joľha tolu edler. Ancak bir sakwacykny Icchak-dede sakla-red' chaz ez k'ezin. Anda tabu-ur-red' bes funt tabak ilk jachsylyk-tan, bernesi Tordennin.

Bijencine Rachel-tetenin elcew da kyryj johedi, kacan k'erdi ez uwłun tirini da sawny. Burunhu k'erismekten son Rachel aldy Icchakny jandahy ićkirig'e da bunda basłandy tere-sormahy. Ne alar jat jerde asadlar? murdar bolmadymo Szelomunio?

— Ne sen, Rachel, sezlejs! Bahyn benim isne: bilēs nendij kar-nym edi cyhadohac joľha. Kajdad ol? Soras ne biz asadyk. Bilēsē-mo ki biz anda tamcy sit k'er-medik!

— Jochtumo ol jerde jinekler?

— Nek jocht, bard da hanuz nendij: chaz bu jiw bijik!

— Sit bermejdlar?

— Kajda sen k'erdin ki jinek sit bermeg'ej. Beredler k'ebisi da jachsy sit.

— Anlamajm, ne icin jicmed-niz any?

— Jinekler murdardlar!

Rachel-tete tanłandy:

— Da ne icin alar murdardlar?

— Tynla: ol dunja adzady aruw-luk isne: baryn sirtedler da aruw-latadlar. Jinekleride har kin sirtedler andij cacly furcalarba.

— Bahynnjz! ajtda dunja: har jerde ez kylyhy. Tek nemedē chor-

nu bunda hanuz k'ermej: jinekler aruw jirişler.

— Aruw jirişler... Canckylar alarha ol aruwlukba. Bişemno, neden ol furcalar işlehendler? Tunhuznun cacyndan! Anlajs?...

— Anlajm, anlajm. K'ertini ajtyn: murdardlar!

— Bos karynba, tuwduhum, jirişdik,—awur kistundu Iechak-dede, kyładohac ezinden kyjyn-cydawcunu. Şelomo beslendi ez seferleribe da men, jazykly adam, kiplendim chumasba. Bu edi bitin bişnin asymyz ol karhysly jerde.

— Werenlik benim isne! yncandy Rachel-tete. Sondra sordu:

— Sezletmedlermo ol Şwedler uwlumnu, ki jabuskaj alarnyn dine?

— Karajka, unuttun ki men anda edim! kyckyrdy Iechak-dede. Bitin zaman k'ezimni Şelomodan k'etermedim! Baslasyjdlar ancak alar burma cockaha basyn, men alarha k'ergizgijdim kajda bahalar konadlar.

— Sen anlamajs alarnyn sezin... baslady Rachel.

— Korkma, iwrendim! Necik Şelomo jomaktared' midraszynda alarnyn kimdi andij Karajlar, bir kolhos jek, kajsy olturured' benim katyn, sorad menden juwuz awazba, ne icin ol anda jomaktajd.

— Sezlej'd', ajtam anar kulahyna, ki kiwg'ejsiz siz bar midraszларыnyzba da biliwinizbe. Necik beri k'ettik, kustuk baryn ne etol jilda awzumuzga kojduk. Kajtkan jolda k'erek bolur kajtarma sitin anamyznyn, tuwhan kinimizde omg'en

Bunu baryn ol tynlady, k'ergizedohac basyba ki anlajd sezimni, da bifes, Rachel, baryba jamanlanmady tek tabu etti!

Basynda ananyn huşalanyred' hanuz bir kajhy.

— Ajt mana, Iciuniu, Şelomunio asyrmady anda zamanyn birde kyzba?

— Ne sana ajtma, tuwduhum... Inanmas, tek k'ertini sana ajtam—jocht ol jerde boj-kyzlar! Bitin kinler bahynadohac tereze saryn oramha, birde dunjaha usahan parcufnu k'ermedim. Bary andij kart, kuruhan da mijus: ajtam sana—karhysly kyryj... Sanajm ki ol jatjerliler, ne beri jollajdlar, tiwıl anca k'eledler seferlerimiz icin, necik anyn icin ki k'erme bişnin boj-kyzларыmyzny.

Sormaklary Rachelnin k'eldler ez cehine da dzany anyn baryba bazlady.

1697 jilda jazyn aldy Şelomo chuppa sukłancy Şelomitbe. Edi kutlu anynba, tek uruwba any Tenri alhyslamady. Şelomo jazdy nece tiziw, kajsylardan artyk biliwli'd' da syjlahand anyn uliu seferi „Appirjon Aszah“. Bu jazysny ol sanared' ez ulanyba, kajsyn bedew bolhan kađyrad dunjada sahyneka ezi icin.

1715 jilda jirtyldy jipi kinterinin bu ulu uwłunun bişnin ulusumuznun, kajsy icin eżg'o jazuwumuz da anyn ezinkisi Mordchaj uwlu Nysannyn Troklu ajtty ki „jillaryba ol edi jigit, tek biliwibe kart“.

Ananjasz Zajczkowski.

ADAM MICKIEWICZNIŃ „KYRYM SONETŁARY”

(Karaj šožuńa k'ocz'urm'agi).

1. Joł Kaleniń jary üšt'uńa.

K'oid'ar'uwczu.

Ochu kolteha, sał jug'uńńu, kajyr k'oźlarijni;
 Bunda atnyn ineczyhyna adam symarlanat.
 Bachkyn! ņeczik tura t'er'ańlikni tińt'ádir at,
 Cz'og'ádir, ajachlar była kabat t'eg'ańakni,

Da tahyłdy. — Bahýnma áre! sałsej b'eb'ajijni,
 Jośef kuduńda kibik czuwsuz t'upk'a barat.
 Da súnma kołujnu, — ki jocht bilagijd'a kanat;
 Da ijm'a džuhurha šeniń klamisiz fikirijni.

Sahysz, t'er'ańlikk'a sałhan, t'emir-tutuw kibik
 Jyłdyrymlej t'usz'ar, kirm'ašt' suw-t'ub'uńa jyrach,
 Da battyryr g'erabczekni darja-tołhunlarda.

Jołczu.

T'ek m'eń bachтым, jer-jarczychlarynda tamaszałych!
 N'eni k'ord'um, ölum'umd'ań kyłarm jomach, —
 Tilimiźniń k'ucz'u jet'm'ašt' ajtma bu dunjada.

2. TAWŁARNYN K'OR'UM'U G'ozlewe jyłhałyhyndan.

Jolczu.

Anda!.. T'enri - mo turhuzdu buz - t'eñgiźniñ farstyn?
Tachtny karły bułutlardan kyldy - mo flaszt'ag'a?
Hem Iplišlar kondardyłar czałman šur'uñcz'akk'a,
Kujasz czyhyszynndan k'ocz'alm'ag'ejt jułduz jyjyn?

Üšt't'a — iñgir - jarychlyhy! ört'ójdohon jałyn!
T'enri k'ušov - mo jandyrды k'oklar-t'eg'ar'akk'a, —
Azászmahej dunja czoma darja-t'er'añlikk'a,
Kaczan k'ecza kurdu öž karanhy czatyrlaryn?

K'oñd'ar'uwczu.

Anda? — Bilam; jaman kysz ołturat, anda k'ord'um:
Hujasyndan tamachlaryba icz'adlar czyrlachlar.
Buzlu kar awzumdan ucztu, kaczan k'uczlu ürd'um.

Atlamlarym kará - kusz bilm'ag'añ izha džachtladyłar,
Bułut t'osz'agiñd'a jatmysz k'okr'aw'ukt'añ k'oczt'um
Bijiklikk'a, kajda jułduz czałmam usnu turar.
Bu Czatyrdah!

Jolczu.

Aa!!

3. J O Ł C Z U.

Tabanlar t'ub'uña — chodża jer da awłach,
 Johary — k'ok jarych, janasza — już k'orklu;
 N'ek ür'ak klejt uczma kyryjha šuw'umlu
 Da wachtcha — nie chajf! — alardan jyrachrach?

Hej Litwa! ormanyj sarnady jachszyrach
 Krym-kusztan, Sałgiryń kyzyndan k'or'umlu;
 Da kzyył jemiszt'ań altyńlej bałkuwłu
 Bałczyhyn jerijniń m'eń bastym szatyrrach.

K'ušanczim czahyrat da ińd'ejt' irachta;
 N'ek har wacht k'óztunam, sahynam oł kyzny,
 Ki šuwd'um jasztahy k'unlarniń tanymda.

Oł — maja h'eklag'an tirilat' kyryjda,
 Da anar barysy szybyrdejt šuw'm'akni...
 Izłarymcza basyp, sahynát-mo m'eni?

4. BACHCZESARAJ K'ECZ'ALEJ.

Kajtádlar m'eczot't'añ kip inamly Muşlimanlar,
Ind'alm'akniñ czyny batat tyjylytn inğird'a,
K'ok ujałdy da kabundu kzyyñ juźlariñd'a,
K'um'usz k'ecza-biji t'ejź dosteczasy była tochtar.

K'okn'uñ haremiñd'a jarych jałtréjdlar juđuzlar,
Bir bulutezoch tyneczej czomat sappir darjasynda,
N'eczik juklatyłhan ach-kusz ez'eb'ar k'ol suwłarda:
Ach k'okr'agi, da altny renkli kyryjezechlar.

Minaret'niñ k'olag'asi t'usz'at' jerg'a bunda,
Son kararadyrlar kipli bijik tasłar ez'uw'r'a.
Chaz szytanlar Ipliş k'eñasz-jysztyrylmahynda

Oiturbanlar k'ecza-czatyrynda b'ek jaszyra.
T'ek ojanat wachtlej jyłdyrymlar t'ob'asiñd'a,
Da ucchaléjdyrlar juwasz midbar-k'ok aszyra.

„Kyrym sonetlaryna” Bir-ńecz’a anlatuw k’ocz’ur’uwczud’ań.

1. „Joł Kaleniń jary üst’uńa”, İach-tilińd’a atlanhan: „*Droga nad przepaścią w Dżehud-Kale.*” Bu sonetny A. Mickiewicz t’uzud’u sozlaszma-k - t’urśuńuńd’a (arasynda k’ońd’ar’uwcz’un’uń— *mirza* da jołczunun — *pielgrzym*).
Jar=„*przepaść*”, bu sozd’ań t’uzulg’ań: jarezych „*szczelina*”.
Jośef kuduhu, bulej ind’alat’ 88 mtr. t’er’ań kuduch, kajsyn sultan Sala-ed-din kazdyrdy Kairda. Mickiewicz t’a: *w studni Al-Kahiru*.
2. „Tawłarnyn k’or’um’u G’oźlewe jylhałyhyndan”, İach-tilińd’a: „*Widok gór ze stepów Kozłowa*”. Kozłow, karajeze G’oźlewe—b’ug’uńki Eupatorja.
Flasz t’a = „*aniol*”. Bu soźnu taptym kart jazyszta, bakalarda: „*flasz t’alari firjat et’arlar*” (Jesz. 33,7).
Kara - kusz = „*orzel*”.
3. „Jołczu”, „*Pielgrzym*” sonetynyn k’oczurm’agidir.
Sałgir = Kyrymdahy özań.
4. „Bachezesaraj k’oczalej = „*Bakczysaraj w nocy*”.
Ach - kusz = „*łabędź*”.

A. Z.

Josef Łobanos.

Burunhu czozhu.

Kutłudur kim johedi jamanlarnyn k’eńaszinda,
Da atłamlarnyn kojmary jazyxlylarnyn jołunda,
Dahy ołurmady kajda andilar ołturadlar
Kajsyłary jaxszy üwratüwd’ań elik et’adlar;
Anczax bar sahyzynda, da bar küsanczlarind’a,
Umsufiezu syinma Tenriniń saruwlarynda;
Künda, k’eczad’a kairsa fikirlariń
Tüg’alicza kyıma Joharhy Bijniń bujruxlaryn.
Andi kiszi ukszar teragińa czyrlax suwlarnyn,
Kajsy har ilda k’eltiradir syjly jemiszlariń,
Japrahy buruszmiđdir dahy kurhaxly waxtlarda;
Andi kiszi tabar onarmax bar iszlarind’a.
Wale borczajhan kizilar Tenriniń ańynda
Körmastlar kutnu, da jaxszy t’olawni dunjada;
Ukszarlar tozhaxka ñe jer üsnu owalang’ań,
Da tawulnun klagi byla barynda elting’ań.
Andilar torada bolurlar borczajhanlar
Da rast el arasynda turhuzulmahanlar;
Ki rastlar Tenriniń ańynda tabarlar syinezny,
Ja kynhyr borczajhan el kuczarlar siplikni.

*Serg. Rudkowski.*KORUTKAN DŽUWAHERLER¹⁾.

Alyp sawahatka bizin uluştu uwaklyhymyzny, k'erekti kip da kip tanlanma sansyzlyhyna tiziwlernin, kajсылaryn ki merestedik ez atalarymyzdan.

Ullu zararymyzga²⁾ bizin bijikrek sahyňhan tiziwler alardylar baskany birtekli chamurdan... zemmer, zemmer, da hanuz zemmer... birde sez berilmejdı tabulma jazyslarymyzda kim biz, kaan k'eldik bu jerlerge'e, kacan, nehe k'ere... wale ospu zararymyz icin awlakrak sez bu forda almajmen, da kaldyryp any tyjilmakta kajtamen etkary osol ezi zemmerlerge'e.

Pahasy alarnyn, k'erek k'ertini ajtma, tamcy mişkindi, da inno necesi alardan, ernekli ajtyp chaz „Kara bulut“ M. Sultanskyjnyn Łucakalynyn, da „Ajttym jerde birelme“ Hazzan Awrahamnyn Haliclinin, bolaladlar nece anca sanalma jirba, kondarhan bunjaty istne merefetnin, jirba. kajsynda ki tujulady kobuzluk, da syjinady tiri sahs.

Wale alyp etkary sawahat da sahyňyp any ki atalarymyz bizin tiri edler ol awur alarga wachtlar-da, kacan k'erek edi, adetk'e k'ere, karajha tiri bolna beklehen tirlik byla ez tar toherehinde, jiwrenmeşk'e christjanly medresterde inno ezinkilerinde, kajсылarynda ezg'e jiwretiw neçik jiwretiw aziz toraha johedi, awur alardan da diwil rast bolhyjdy bittirme har ezg'e tiziwlerni...

Jaldawyba³⁾ dzamannyn eng'elendi tirliğı karajnyn, da muna uwullary bu beklengen uwuclu uluşnun k'ergizinediler azatlykta, arasynda jiwrenedohan ulanlarnyn christjanly medresterde, da janla bunda tojadylar dohru biliwden.

Kosuwlı bununba sajanadylar ezg'e sahs-k'enderiwler, unutuladylar Jerusalaimnin syzlawlary da barmaktan emg'en „galutnun“ (jesyrnyn) kyjiny... Tirlik-tizlerinde k'ergizinediler jir-jesileri karaj uwullardan jalynly tillerbe, teren sahsylarba, kanatly sezlerbe, dunja tiri, ojow, kajсылary ki toduylar ezi k'erti tirlikten, da sarnajdylar anyn bijencleri icin, alaj ezi chaz janyjdylar anyn awruwlaryndan...

Sawlandy karaj, boldu acyk-k'ezlibe, da jizip-aldy mijinden „galutlu“ kadawlarny, kajсылary ki bu wachtkadein kip da astry teren gujalandydar baslarymyzda da usat-tyryredler bizni, kutsuzlarny, bizin akyl-zachmetlerimizde k'eleg'esine Don-Kiszotnun Łamancztan...

Jerg'esinde burunhu tuwuslu jir-jirlawcularnyn bizin wachtlarymyzda ulhajady tirsini hermetli Zecharjanyn Abrahamowicznin Haliclinin, kajsynar ki, bir kopsalmaksyz ajtma jarajdy, ezi bijik k'eklerbe bernefenedi alhemli altyn jun ustały kołuna, da jazady ol anynba diwil az, uturu ez kyska jasyna, suklançy jirlar.

Tuwuslu bu karaj diwil inno bir tuwhan tilinde jazaredi, ol jazdy alaj ezi lech da rusin tillerde jirlar, da birkirliğıleflı k'erkten da suklançy kobuzluktan! jirlar tujmahan bu wachtkadein kułahymyzba, cynykkan ulanlyk kinlerden ucsuz firjatly zemmerlerge'e...

Anlamanyz alaj ki bu orunda kilemen bizin zemmerlerden, ki challanamen jengil etme pahasyn alarnyn. Tenri korusun! uturaly, men sanajmen alarny ol pahaly kopyrba, kajsy saryn ki k'erti karaj-jiryňa jettiker bizin halidegi jirlawcularymyz, da eg'er sezimde menim tujulady biliwli okluk, — sondrahy tijinedi inno osol kus-

¹⁾ *džuwaher* = almaz; ²⁾ *zarar* = izzian;
³⁾ *jaldaw* = akmak.

kancly wachtlarga, kajсылary ki beklekler atalarymyzny temirli toherekte da bununsartyn biz k'ee-lenme-k'eclendik jiwretiw-jofunda.

Karajny har anyn atlamy istne kuwady karanja... bulaj ezi cykty bizin pahały karyndasymyzba, Zecharjaba Abrahamowiczbe... jas jıllarynda k'enetli g'er juttu any ez barca ao awzuba... jizildi jırlary, tyjılma-tyjıldy erkli kobuzu anyn...

Ulku acyrhanmahymyzga bizin zararymyz bu jasly bolhanyndan terendi da berinmejdi olcemekk'e, wale ne bolalady bundi forlarda isleme chalsyz hec-tiri ten-adam?... uturu erkine k'eklernin joctur birde turajalmak... da anlanady ki turajalmak birde johedi... kazd-lar, jıfadlar, unuttlar... Unutmak ujdu ol k'erek'edein kieli ki diwil inno ezi adam unutuldu, wale unutuldu birden anynba aziz kobuzu anyn, unutulunadylar gilefli jırlary anyn, kajсылary ki, defterlerg'e ucmaklyba ornatkan, utadylar⁴⁾ Ilewning biliw-saklawlaryna da anda az ne bolmadlar olcasyba ac seycanlarnyn da guwalarnyn...

1921 jilynda, kajtyp kackanlyktan tuwhan Luokaha, uturu niyetime k'ere jolladym Halick'e (jerine atalarymyn, uruwum Ha-Rodiler cyhadylar Halic-jerinden), ol suklanly sahareykka, alaj ucsuz pahały jiregime menim, sahareykka emin da tig'el chaz tirsini kihircinin. Da muna, ospu besihinde Lechli karajlyknyn, tanlanma tanlandym tanyslanyp kobuzuba ucmakly karyndasymyznyn Zecharjanyn Abrahamowicznin! tanlandym, ajtamen da k'erti ki edi da hanuz halide bardy neden tan-

lanma: bizin miskin tilimiz istne jazma andi chodza, jajnawly jırlar, tekme andi bijik sahyslar da ernekli dzomartly k'enderiwler k'ergizme, — necik ezinizg'e klejsiz, k'erekti bolma ol sahysbahatyrba, kajsyba ezi nersede edi ucmakly, bah bostan dzanyna snyn bolhaj, karyndasymyz Abrahamowicz.

Bu wachtan baslap tyncsyly sahys kalдыrmady meni... Sormak ne bolur ospu jırlarba, ol pahasyz dzuwaherlerbe, kajсылaryn biz borclubiz saklama da ez kabillerimizg'e⁵⁾ mereslikk'e kajttarma, — Damoklesnin kylycy kibik tahyldy basym istne, da bilmedim ne kylna...

Jokboluhu ezaskan sezimizing aldy bunar kip juzakka tilimni da bolalmadym, necik kledim, salma indewimni karyndaslaryma ki jomulhajlar korumakka bu chaznamyzny.

Bary jachsny ne jachsny kihenedi... Bu forda, tabu Tenrig'e, alaj cykty ki artyksy jırlaryndan ucmakly Zecharjanyn Abrahamowicznin mun, ospu ezi kitapta, ornatkandyklar da korutkandyklar taslyktan... k'erek isanma ki kaldyhy alardan, jazgan jat tiller isne, alaj ezi tabaklar ez saklaw-ornun sifleri istne tuwhan jazysnyn, kajsy ki alarga bolmasty kajnaba... Awlakrak jizetmehin ucmaklyha, Abrahamowiczke, bu orunda almajmen anar k'ere ki baslyktan bilemen ki bu k'enderiwde tolusuba kajtarylynyr ekinci karyndasyymba jalay ucmaklynyn uturu bijik zechutlaryna anyn. Menim utaw-ornumba edi inno tomalakly k'ergizme nendi chaznamyz bizin edi sakkanada, da bazlatma bar dostlaryn ucmaklynyn kutlu ucuba bu bolhannyn.

4) utadyklar = k'etedler.

5) kabil = dor.

Achad Haam.

ZECHARJA JICCHAK ABRAHAMOWICZ.

(9.III.1878—6.V.1903).

Tawdu Łanlarda (sala jirak di-
Halicten), kajda terowcileri
jalga tutarediler ullu baalha-
esawdan. Tuwhan wachty
edi ne jiltarda, Karajlar Ka-
rasyna k'ebisi biijkrek tura-
edi dinnin cha-
kibik da osol wa-
chtyn; mohoru k'eriindi' estirme-
hinde Ze-
charjanyn.

Erte jil-
lardan ko-
riniredi,
kim cocka
astryujhan
dyr da iti
akyllydyr.
Tawduruw-
culary anyn,
tikri da inamly
Esrajlar,
sahys otti-
ler burun
kijiindirne
anyn dza
nyn da jire-
gin kada-
hanyn bili-
wine jasan-
dyr ma k
icin any bu-
laj k'elesi
tirlihhine
kart karaj
adetk'e k'e-
re. Anyn

icin k'eltirdiler kiei ulanny Halié-
nin kahalynda da kajtardylar any
midraszka Ribbi Simcha Leono-
wicz'e, ullu da astry jiwretk'en
schutuwcuga.

Bunda cocka baslady jaksy jiw-
reame da jaksy cejalanma, oldur
anyn nafstinin eki cyzysy jigiti
hilerinde, ki ullu rola ojnadý

jil k'ecrek. Kacan, ki cocka biliredi
ize 'ezi uchuma tefillany, ijdiler
any Halicte ijwretiw jiwine.

Jillar, ki alarda Zecharja jiwreni-
redi, astry awur da takyr edi.
Zaman arada anyn terowcileri jar-
lylandylar tigellio da kajtardylar sa-
yaga hahc idine, Zalukuwga, kajda
awaldanj oltururediler Karajlar.

Osol wach-
tyn edi ullu
e k s i k l i k
achcaga, ne-
ginco ki Ze-
charjanyn
tuwduruw-
culary bo-
lahnasedi-
ler jettirme
anar k'ere-
klerin ham
bitiklerg'e
dakahytka.
Kiei Zecha-
rja kiteredi
salada te-
rowcilerin
kazarynda
jat chodza-
rak ulan-
larga jaza-
redi alar-
nyn lekeja-
laryn da sa-
ruwlar yn
da alar be-
rirediler a-
nar osonun

icin kahyt. Bulaj tigetti Zecharja
dert klasa Halicte.

Anyn tuwduruwculary mişkin
bolhanlarynda klerediler alma any
jiwg'e, wafe anyn jiwretiwculeri
sezlerediler alarnyn k'elinlerine,
kim ijj'ejler any biijkrek jiwretiw-
g'e. Ullu acy kin byla aldylar
anyn tuwduruwculary inlerineigin

jiwretmeknin any. K'erek bunda anlatma, kim Ribbi Simcha Leonowicz kićli protest ceki bunar, anlyk sartyn, ki kleredi any uchutma ribbilikk'e.

Adzajip usu da akylly cockanyn k'ergizifidi bitin balkuwunda Tasly Saharda (Stanisławów) gimnazjumda, kajda sanalyredi ilk jiwreniw-cilerg'e tiwil ancak ez klasasynda, tek bitin gimnazjumda. Bakmajin mişkinlikni, kajsynda kuwaredi biliwni, baryredi alynga, siwg'en bolup barlaryndan. Ekinci klasasynda gimnazjumnun bolup, tabuldu ceja coekalarnyn ortaklyhynda da birden alar byla kunusuredi k'ep cejalyk islerg'e, negince, ki jireklettetti ezine bir jiwretiwceisin ezinin da anyn sibbasyndan k'eterdiler Zecharjany gimnazjumdan.

Anyn zawaľyna k'eldi osol zamanda atasy Tasly Saharga, da esitti, kim ol artyk jirimejdir jiwretiw jiwine. Atasy anyn, kart Karaj, edi astry katy adam burundahy Karajlar kibik, ki bilmesediler nemedede elcewni, ulu kachyr byla aldy Zecharjany jiwge da zulumluk kyła anyn dzanyňa ijdi any etikcig'e. Bolusmady ne koľtkalar ne jilamaklar. Zecharjanyn jimsak mindzeşli dzanyň kie byla kijirdiler temirli buhowlaryňa awur da tunuk tirlihinin bijik uckaľajdohan kusnun, kajsynar keştiler da kypcydylar anyn kanatlaryn.

Sawahatsyz ata kyška zamanda eldi da k'ermedi artyk jemisin ez chasmetsiz isinin. Ol izdi tiklerin kanatlarynyn ez syjly cypeyhynyn, wale klemedi sahyş etme, ne bolur sonhusu zulumľahan ulannyn. Kergizdi anar az zamanga kujasnyň etehin, wale uzak jilľarga bekledi k'ezlerin anyn tuman byla.

Ne bolunuredi Zecharjanyn dzanynda, k'erinedir jaksy anyn jirlaryndan esawca: „Nauki, Panie! nauki mi trzeba, jak deszczu w czasie suchego lata, jako głodnemu człowiekowi chleba, więc też Cię o nią proszę, Panie Świata!“ Anyn

ortaklary baryrediler alynga da ol—k'ebisi ujhanrak barlaryndan—cubrajiredi jiwretiwşiz da jarykşyz.

Terk ojandy anda jircynyn oncaľhy. Bolhanda bir onbes jillyk k'eteredi ez karyndaslary byla ormanga jemese tiżg'e, tujunclu bolup tewanyň k'erķine, kajtyredi jiwg'e anyk jir byla, kajsynyn baslyhyn da nece awurrak rymyn jemese surasyn belgirtiredi ne orunda, ki tiziredi jirny da kaľdyhyn tigetiredi jiwde. Bulaj toľhatyľdy artykşy jirlary anyn esawca.

Ulu kisenci Zecharjanyn jiwretiwg'e bos kalnady. Nece jildan jana baslady jiwrenme. Neñdi ese zaman jiwreniredi ezi, k'ecrek azhynak k'etti Tasly Saharga jiwrenme. Bu klek dzan byla jiwreniwcede johedi ulu barľhy da jetkilihi, burundahyľaj Zecharja jiwreniredi diwil bir for ac da artyk isihen necik işsing'en, ki bolusluk jiwden bolalmasedi isanma.

Bu zamanda edi Zecharjada enk ulu anyn tirlihinde wahdasy islerinin jirnyň da ulusunun tizinde. Uşpu zamanny k'erdi kinnin jaryhyn artykşy anyn jirlary, ki az sanda kaľdy biżg'e, buda wachtta ucmakly Zecharja zachmet ceg'eredi karaj jigiti elen arasyna, kim kozhagaj any eżg'e, ojowrak tirlikk'e. Har szabbat ystyryredi bitin jigiti elenni da baryredi alar byla ormanga da tizlerg'e da tawľarga, ojatyredi alarda siwerlik karaj tiline, calysyredi kiwirme organizacja aralaryňa alarnyn da jarytma alarnyn akylłaryň.

Bu jilľarda ucraldy eki ulu ucur Zecharjanyn tirlihinde, Biri: k'eldi Halick'e Grzegorzewski, ekiñci: aldylar any jawcylarga. Grzegorzewski edi Halićnin kahalyna ulu kisew, kajsy jajdy jaryk biżnin dzymatymyzda, ki nece jiz jildan oľturedi tunukľukta da karahyľykta. Grzegorzewski baslady burunhu jatľardan esin kojma karaj sezine da k'erip Zecharjanyn tiziwlerin karajca aldy andan ne-

цени да бастырды (*Berychty Ces. Akademji Umiejętności we Wiedntu*).

Zecharjany ałdyłar jawceylarga bihingi Czechosłowacjaga da kajty andan chasta. Bolup neñdi—ese tojda, suwuk ałdy da chastałandy sekatłaryna. Ułtu anyn tirilihi dahynda anar iżżianły etti, ki sakłanmady, negince ki beterleñdi anar. Kięli jarłylyk anyn jiwinde kołajlamady sawukturmahyn anyn da kyska zamanda k'eldi kurułuk, ki ystyrdy bir birlej jireymyzny bu dunjadan.

Birden anyn była eñdi g'erg'ö bir birlej k'etiriwei Halicte karaj tilinin ałamyn, jałhyz jasartuwcusu sezimiñnin, arytuwcun anar usanęły da syjły orun biñnin tirlihimizde. Uzak jıllarga cyrymlady ułtu idea-jesisi Karajlar arasynda da ezinden son kałdyrmady urłuk, ki bilgijdi cozma da uzartma anyn ułtu islerin. Eldi bahuwcu acyk k'ez była alynga Karaj da syjły kydzak-jesisi, kajsynar jochtur koł, ki bilgijdi anyn ištine ojnama.

„...Pelen szerokich nowoczesnych poglądów na świat, jednocześnie przejęty był Abrahamowicz wielką miłością ludzkości, narodu, z którego pochodził i kraju, w którym się urodził, a z drugiej strony tęsknotą i rzewnym smutkiem wobec beznadziejnych zadań i pragnień własnych, a mo-

że i tego środowiska, w którym żyć mu wypadło..

Jedenaście wieków dzieli go od innego poety karaickiego — Derai'ego, który wprawdzie pisał po hebrajsku i arabsku, ale tak samo czuł się Karaimem, jak Abrahamowicz i tak samo był pieśniarzem świeckim, światowym, zlekka tylko potrącającym o struny liryzmu syońskiego. U tamtego dźwięczały niekiedy tony miłości dla kobiety, przeważnie wesołe i figlarne, u halickiego milkły one.

Ale u obu jednak połot duszy, jednaka miłość piękna i dobra i jednaki też zawód z otoczenia, które ich uznać nie umiało, czy nie chciało; jeno, że Derai zawód ten wypowiada bardziej cierpko, bardziej sarkastycznie, gdy Abrahamowicz otula go łagodną osłoną melancholji. U obu wzniosłości lub pięknu idei i obrazowania odpowiada wytworność formy. Z tą wytwornością idzie w parze u Abrahamowicza i czystość języka halickiego wzędzie”.

Bu seżlerni jazdy ucmakły jirey icin Jan Grzegorzewski ez bitihinde „Język Łach-Karaitów“, str. 43. Jir merešlihi Zecharja Abrahamowicznin astry kicidir, ki jarymy anyn ceriwde taspödu. Sahat bardyr ese ne biłmeg'en halig'edejin, tabuładyr İlewde (Lwów) birden kałdyhy była Grzegorzewskinyň.

ZECHARJA ABRAHAMOWICZNIŃ TIZIWŁERI.

TUWHAN ANA.

Necik anan tirid' uzak,
Mişkin sen indełmessen
Da nemede bahalyrak
Bu duńjada tapmassen.

Jengił etme anar wehin
Bołsun senin kłeginbe,
Ałtynlatkyn kart kinlerin
Sezinbe da isinbe.

Kłegi anyn aziz bołsun
Sana har zamanda,
Ojatmasyn kachyryunny
Ani sahysynda.

Oł k'oeeler juklamady,
Necik kici edin,
Kin k'ec seni oł saktady,
Necik chasta edin.

Oł saktady dzanyn sonin
Jaman cynykmaktan,
Siwerlihibe chasepsiz
Tuttu buzukłuktan.

Kajtar anar, ne bołalas
Anyn jachsyłyhyn,
Oł sa edi necik kujas,
Ajamad jaryhyn.

A oł ełse, mişkin ulan,
Sen basur da jıla,
Kałsada sa ne duńjada,
Jetmeşt' tuwhan ana.

Jetmeşti oł jaryk kujas,
Cyrlahy issinin,
Oł wachtyna janla tujas
Igin tirlihinnin.

ALHEMI TENRININ...

Alhemi Tenrinin,
Jałyny k'eklernin,
Dzanymyzga jirgin
Ez usundan.

Senden jaratyldar
Oł ulfu sahyslar,
Tezebiz k'enesler
Kollaryndan.

Alhemi Tenrinin,
Jałyny k'eklernin,
Dzanymyzny biżnin,
Kičliłetkin.

Oł cynykmakłarny
Kart da jamanłarny...
Hermetli jołłarny
Sen k'ergizgin. *)

HANUZ KARAJLAR EKSIŁMED'.

Hanuz Karajlar eksilmed'
Kacan biz tiribiz,
Hanuz barca isanabiz,
Ki k'etirinibiz.

Siwişniz, Karajlar,
Chaz eżg'e ummałar,
Oł wachtyn artabiz
Da k'etirinibiz,
Alhysly bułubiz.

Kacar jıllar oł jamanlar,
Jachsyny kerebiz,
Berir Tenri biżg'e mazał,
Kajsyn biz tezebiz.
Siwişniz, Karajlar...

Wate bizin k'elesimiz
Ez kolumuzdady,
Isine k'ere adamga
Tenri bołusady.
Siwişniz, Karajlar...

Cesejik kart jirtkynecłarny,
Ne hali kijebiz,
Tasłajik tar jołcakłarny,
Kajsyba jirijbiz.
Siwişniz, Karajlar...

Kałsa tałas da jałtajlyk
Aramyzda biżnin,
Oł wachtyna isanabiz
Alhysyn Tenrinin.
Siwişniz, Karajlar...

*) Bunda jir azhynak buzgandyr, je-
mese jetmejdir burunhu jarymynda anyn
bir sez: eksitkin.

KARAJ EDIM, KARAJ BARMEN.

Karaj edim, Karaj barmen
Da Karajba ełme kłejmen,
Karajlykba ujakmamen,
Ez dinimni tasłamamen.

Kim dinin tasłajdy,
Sezin unutady,
Oł adam diwildi,
Tuwarga usajdy.

Har adamny men syłajmen,
Dinin anyn bahynmajmen,
Ez dinimni chorłamajmen
Da jatnyda cajpamajmen.

Bar dunja Tenribe
Kieli jaratkandy,
Dinler usłaryba
Dunjanyn kyłhandy.

Jiwretiwde us izłejmen,
Jatlardan ernek ałamen,
Kart cynykmakny cosemen,
Janhy jołarba baramen.

Kart din janhy usba,
Oł menim belgimdi,
Cykma tunukduktan
Menim kisencimdi.

UŁŁU TITINBE...

(Z dymem pożarów)

Ułlu titinbe, kanły tuzakba
Sa k'etirebiz awazymyz,
Ułlu syjytba da jilamakba,
Kajsyndan erpejed' cacymyz.

Bizde syjytsyz jiryрыз jochtur.
Jilamaktan awrujd basymyz,
Chaz macewasy emir kachyr-
nyn

Sa ketirg'endi kołarymyz.

Nece forlar Sen synadyn biżni,
Hanuz onhałmad awruwumuz,
Dahyn indejbiz, oł tynlar biżni,
Ki ołd bijimiz, ołd atamyz.

Dahyn turabiz tolu isanctan,
Wale kyjnajdy dusman biżni,
Kiltki kyłady barłarymyzdan:
Kajdady ata, kajdady Tenri?

EJ NESZER, NESZER.

(Hej orle, orle)

Ej neszer, neszer, sen bijik ucas
Da bar jaksyny dunjada tujas.

Uemadynmo sen menin ma-
nyma,
Jilajdym menim kyzyn'em ma-
na?

Oj jilajd, jilajd, tesekte jatad,
Ułlu syzławdan dzany jaryład.

Anyn katyn tychyj suw kibik
mama:
Nek sen, kyzym menim, bołal-
majs turma?

Oł kyzyn'e turdu, acy jilady,
Bar cor.łaryn ojatma bardy.

Oj turnyz, turnyz, jaksy co-
rafar,
Da jarytnyz ma jawly cyraklar.

Najmen ałarny kin k'ec jandyrajym
Naj ez siwerimni jaksy k'orejim.

Arykianmadym oł duńjada bara,
Chotej aryklyandy, diwildi kara.

Chotej aryklyandy panimim menim,
Bary senin saryn, siwerim menim.

C I W R E, C I W R E...

Ciwre, ciwre k'en tiz kursajdy,
Juwuz basurad asykłar
Da bijik Tenrini machtajdy
Bar oł jer jaratyımyslar.

Orman artyn kujas kyzıdy,
Rakija k'ektir chaz cekmen
Da tizde kumurstka kyckyrady
Kijasa nefdi tijormen.

Kus awerg'e bijik ucady,
Erte turad jukusundan
Da jaratuwcusun machtajdy,
Jirlajdohac bar chalyndan.

Bu miszkanda men turadohac,
Asykłarba basuramen,
Da bu jirny jirlajdohac,
Bijiklihin kotaramen.

A sen, dzanym, neg'e jukłajsen,
 Bilmejsenmo resiminni?
 Ki anar sen erte turasen,
 Ki machtahajsen Tenrini.

Machtajdlar ese any kuslar
 Da bar jer-jaratylmyslar,
 Nek sen any machtamajsen,
 Ki sa jetti bar jaksylar.

Oł cyhardy atamyzny
 Awrahamny Ur-kašdimden
 Da Łotnuda oł kutkardy
 Sedomnun werenlihinden.

Da oł Jicchak Awinunu
 Kutkardy sojar bicaktan
 Da urluhun Jaakownun
 Josef asyra acyktan.

Paro ektem kołu była
 Jisraelni oł kyjnady,
 Wale Tenri kudraty była
 Ałarny andan cyhardy.

On sezlerin kadahanyn
 Berdi Moszeg'e kułuna,
 Bermed' any ežge king'o,
 Ancak onca ulusuna.

Indedi Balak Bil'amny,
 Ki karhahaj Jisraelni,
 Wale Tenri bujurmady
 Da ałhyslady ałarny.

Jetmejdi usu adamnyn
 Jaksylyklaryn kotarma
 Adonajnyn, ki oł kyłdy
 Ez sajlahan ulusuna.

K'epler, ki bihice jattylar
 Turmajdylar jukusundan
 Da biz sawbiz da tiribiz
 Tenrinin jaksylyhyndan.

Anyn icin erte turup
 Jirlajmon ez rast klehimden,
 Da oł kinilewci bołup,
 Kutkaryr dzanymny elimden.

TENRIM, SENIN UŁANŁARYN...

(Bože, Ojczy, Twoje dzieci)

Tenrim, Senin ułanłaryn
 Edirek mazzal kołabiz,
 Terk barady jil jil artyn
 A biz barca galuttabiz.

Sezlerin Senin ajtady:
 Har cacynyz sanahandy!
 K'er, sanahyn oł g'erlerni,
 Jiłajdohan eksizlerni.

Biz anca uzak cydajbiz,
 Ki sirtildi bar jazyklar,
 Biz anca barca jiłajbiz,
 Ki jetmejdi bizg'e jaslar.

Biz kołabiz kołtkalarba:
 K'ergiz ez sawahatynny!
 Jiłajbiz kanly jaslarba:
 Kajtar bižge jerimižni!

Kalea-bižnin jasłarymyz, *Mi chcieliby*
 Ki k'elsek jerimižg'e,
 Machtarbiz Seni barymyz, *...*
 Ki bermedin olmo bižg'e. *...*

Bižnin dzanymyz tujady,
 Ki oł Tenri chajjfsinir;
 Oł ez ulusun siwedi,
 Jerimižni bižg'e berir.

TENRIM, KI BIŽNIN ATAŁARYMYZNY...

(Bože, což Polské)

Tenrim, ki bižnin atałarymyzny
 Tadzładyn tadzyba hermetnin da
 syjnyn
 Da kalkanynba kalkanładyn bižni
 Gezarłaryndan dusmanłarymyznyn.
 Senin ałnynda basurabiz jerge:
 Galutumuznu uzartmahyn bižg'e.

Sen jaksy klejsen ulusuna Senin,
 Har isimizde bižg'e bołusasen,
 Da klep k'ergizme kudratynny Se-
 nin
 Jat jerde bižni azłarny tutasen.
 Senin ałnynda...

Kajtarhyn bižg'e awaħylaj kibik
 Kohenlerni da melechlerimižni,
 Jasarsyn dahyn borlałhyn Senin,
 Kałhyn, e Tenri, karatetme bižni.
 Senin ałnynda...

Tenrim, ki Sen rast tero etiwcisen,
 Ektom bijlernin kicin syndyrasen,
 Buz sahysłaryn dusmanłarymyznyn
 Da bergin isane dzanymyzga bižnin.
 Senin ałnynda...

Tenrim, k'ergiz ez tamasayhynny: Sen mana jadattyn beter ol gojlar-
Koskun birlikbe ulusunnu Senin! dan.

Ceriwden, Tenrim, Sen kutkarhyn
bižni

Ulusum Jisrael...

Da iigin bižg'e malachyn tynclukyn. E k'erikli sajlanhan borlayhym me-
Senin alnynda... nim,

E kieli Tenrim, kajsynyn klehinden, Seni ornattylar kudratlarym benim,
Bu juwuz dunja awaldan turady, Sana chor k'erined' micwalarym
Cyharhyn bižni bu gakt jerinden, menim.

Ulusum Jisrael...

Kylhyn, ne Senin ulusun kolady.
Senin alnynda...

Dahyn klep kutkarma galuttan men
seni,

Tenrim, jarytkyn balkuwunnu Senin Ijdim Mičri istin ol karanjalaryni.
Dzanyna eli jerkerimiznin, Sen jengil etesen jiwretiwlerimni.
Kahyn synama ulusunnu Senin, Ulusum Jisrael...
Kabuł etkin bu tirkimižni bižnin.

Biz jilajdohac, e Tenrimiz bižnin, Dzanlary icin alarnyn kolabiz,
Ki alarnyn zechutlary icin Esiklerine k'eklernin kirgejbiz.
Senin alnynda...

Par'onu, ki sirered' senin artyna,
Battyrdym Jamsufta teren suwla-
ryna.

Sen azasen ežg'e tenriker artyna.
Ulusum Jisrael...

Ezenler kibik ahad bižnin jaslar,
Ki sirdin bižni bižnin jerimizden,
Da ne ajtsynlar ol kaldyk ummalar,
Ki jochtu nesin isanmada Senden.
Senin alnynda...

Men senin alnynda actym tengižni,
Klep, bi mancmahajsen ez ajakla-
ryny.

Sen klemejs saklama ol azis Torany.
Ulusum Jisrael...

Bir sezin Senin, e Tenri, korkuncu Bolalad tašetme barymyzny birden,
Da tijsek ańdi karanjaga ulu
Tašetkin bižni bižnin jerimizden.
Senin alnynda...

Men ijdim alnynda bulutku bahana,
Ki joľnu midbarda k'ergizg'e ol
sana.

Jochtur san da ekew senin jazyhyna.
Ulusum Jisrael...

ULUSUM JISRAEL.

Ulusum Jisrael, ne kyldym men sana,
Nebe muzhullattym, ne borcu men
sana,

Ki barca jazykly sen bolasen mana.
Ulusum Jisrael...

Man byla midbarda men seni bes-
ledim

Da alaj aclykly elimden kutkardym,
Ancak acyrhanmak men senden
cydadym.

Ulusum Jisrael...

Men seni cyhardym Mičrinin jerin-
den,

Kolundan Par'onun ol kulkar er-
kinden,

Sen anyn icin barca tanasen menden.
Ulusum Jisrael...

Men sana cyhardym suwlar taw
tibinden,

Necik cyhybedin Mičrinin jerinden,
Sen kylas kiltkiler Tora sezlerinden.

Ulusum Jisrael...

Men seni k'eltirdim jerg'e ol tutunhan
Alhysly, sit bal ol jawdyradohan.

Klep seni k'eltirme ol aziz jerine,
Bolustum otuz bir melechni eltirme,
Da sen inanmajsen nawilikkerime.

Ulusum Jisrael...

Biz usadyk oł uluska, kajśy icin nawi ajty:

Awzun dahy erinlerin oł Tenrig'e juwukiatty,
Wale dzany da jiregi astry andan jirak k'etti,
Utru adam sezlerine korkuwumnu oł uksatty.

Igin atheminni bižge, jachsy joł była jiritkin bižni!

Bilip, ki bigin bosatas har birine jaman isin.

K'eldi-adam bir for jilga rast-tizime tefikiesin,

Aneak kirse k'enesaga, taś etedi kawwanasyn,

K'erse necik har bir caddik k'ergizedi gedakasyn.

Oł adawlu caddikterden Teurim, saklahyn bižni!

Semin-aziz k'enesanny ieki iwge ajlandyradlar,

Bitin jiltyk kachyzalaryn biri birine kajtaradlar,

~~Wale k'ebek neweleny aziz mizmorlarny kabadlar,~~

~~K'asak joł kajtyrdan,~~ alaj astry kyckyradlar.

Bergin alarga jaksy us, uyatly etinehin bižni!

K'ek tutmahyn bižge bunu, kieli Tenri, bijik k'ekten,

Aneak ulu kicin była cyhar bižni tellikiten,

Bergin bižg'e, ki anlahajbiz, ki Sen tujasen bijikten

Kistunmakny kyckymaksyz rast dzan była klek jirekten.

Oł bar uslu ummalarga, Tenrim, usattyrhyn bižni!

*) jam = tengiz.

Men berdim małchutun szewet Ju-
 hudaga, Sen bołusłuhumdan menim k'etirin-
 Ki necik tutundum kułum Jaakowga. Kabakłaryn dusmanłaryn meres-
 Sen menim szemimni kylašen caj-
 nawga. Nek menim szemimni lałaj juwuz
 ettin.

Ułusum Jisrael...

Ułusum Jisrael...

TACHANUN UŁŁU KING'E.

Kiçli Tenri da korkuncıtu, bijik k'ekte okıuruwcu,
 Kendermehin ummalaryn kudratynba Sen bahuwcu,
 Bar dunjaga har bir ding'e jachsylyklar Sen kyluwcu,
 Ektemlikni, jaltajlykny da aldawny cydamawcu.

Kolamen synyk dzan była: edirek etkin biźni!

K'er, ki ułlu tisiklikk'e tiști bitin kahałymyz,

K'er, ki jamnyn*) kumu kibik artty bizin jazyhymyz.

Bakyn, ki chor sofumuznu biz unuttuk/barıarymız, | *okt. 1904*

K'ergin ułlu tismehimiz, bos kajtmasyn bu kołtkamyz.

Unutulmaktan da esiriklikten, Tenrim, ojatkin biźni!

NE FAJDA.

Ne fajda ańdig'e anyn tirlihinden,
Kajsynyn bar wehi bilmeg'en asady
Da aty sahynesyz duńjadan barady,
Chaz tiri bolmasyjd ystyrynad jerden.

Edirek bu jaryk duńjaga tuwmaska,
Necik bundi tirlik bitin wekte sirme,
Tirilme sahysyz ancad chaz cirime,
Da hermet k'elmejdı kyjnałmaktan baska.

Tirlik ałajd chaz ot: edirekti kyska
Janma da awerg'e jaryk jalyn ijme,
Necik titin kibik jer katyn tesełme,
Da jeł jirmehinden ajlanma bosłukka.

Men tamasalandyń, tujup bu sezlerni,
Kajsyn chaz karuwnu sahys etmehime
K'erifidiler k'ekler mana tipke ijme,
Ki jaman jollardan kajtyrma esimni.

Wale kim bu k'erkli nawilik sezlerni
Bujurdu telirg'en adamga sezleme,
Bihingedejin bim bunar karuw berme,
Chotej terg'edimde uzak bu nerseni.

ALHYSŁY ĆEĆEKŁER.

Biliwlid' ki jolu Karajlarnyn, alarnyn ajryc bołmahynyn jolu, kajsy — elcejdohac any jilfarba — tartylad uzunluhuna min nece jiz jilnyn, tolu edi dusmanlardan, kaj-sylar iti teg'enek kibik jirtaredler gufun ulusumuznun. Alaj edi.

Wale jaramajd ajtma ki ancak teg'enekbe da kiwdiredohan ko-haba kapłahan edi ol joł. Orunlar-ba eseredler anda k'erikli, sukłan-cy ċećekler, ceberlihibe kajsylar-nyn asajyslanyred' k'ezi tałhan ulusnun-jołeunun. Ol ċećekler or-natkan bujruhuba Jaratuwecunun awur da kyjynty jolu isne ulusu-muznun, ol alhysły ċećekler — bu-du dostlarymyz bižnin, dostlary Karajlarnyn.

Birde zamanda eksilmedler alar, ol syjly erenler, dinibe jat tek dza-nyba juwuk da tuwhan bižg'e. Ta-nysyp Karajlarba, bajłanyredler alar bižg'e bawłaryba tig'el dostłuk-nun da rast siwerliknin, islenired-ler bižnin kajnar kałkanuweculary-myzba da kipli bołusuweculary-myzba tar wachtymyzda.

Dahy ol awulda, ki kozłady enk jaman dusmanlaryn Karajlarnyn, awulda, kajdan tiseredler bizin isne awur tasłary ec almaknyn da uw-latkan okłary jałtajlyknyn, dahy anda-da hujalanyred' zamanlarba karlyhacy dostłuknun.

Da necik bałkuwu kujasnyn, jirtadohac kujuluhan karanhy bu-lutlarnyn, ijed' jerg'e ez jajnawly k'erismehin, alaj ol dusmanly awul-dan, jirtadohac cuwun karhyslar-nyn, zamanlarba k'elired' bižg'e juwas sezi dostłuknun. Jeted' sa-hyndyrma atyn Pinskernin da Für-stnin ki k'ergizme rastlyhyn ajtkanymyznyn.

Ol alhysły ċećeklerni sirtme esimizden da dzanymyzdan jara-majd. Borcumuz bižnin izdeme alar-ny kujuluhunda askan ucurlarnyn, jirtma alardan kapławyn unutmak-

nyn, jaryklatma haligi dorga ze-chutlaryn alarnyn da ciwreleme jaryk sahyncyn syjly dostlarymyz-nyn ol hermetbe, kajsy usajd bijik islerine alarnyn.

— Elilerg'e bu k'ereksižd', ajtyr nendij „teren-sahyslawcu”.

K'erti sez: elilerg'e bu da ba-ryba nemedde k'ereksižd'. Ancak bižg'e tiriłerg'e k'erekt'. Kajtara-dohac syjlylarga alarnyn tijisin, bununba ezibe k'etirebiz ez syjy-myzny. Ułus kajsy unutad zechut-laryn ez uwulłarynyn hem jat-dinli dostlarynyn, ulus kajsynar tujun-cu tabułuknun jatty, andij ulus ez kołuba sirted' ezin sanyndan bunjat etk'en kultura isne umma-larnyn.

Sałyp sahyk-kezi mižni juwuk-rak askantykka, k'erebiz arasynda dostlarynyn Karajlarnyn, kajsylar — ulu acymahymyzga bižnin — bardlar bu dunjadan, syjly k'erimin profesornun *Jan Grzegorzewskynyn*, kajsynyn tirsini bezendired' bu artykułnu.

Bij Leon Szulimowicz Halicten, kajsyn bajłaredler ucmakly Profe-sorha bawłary k'epjilly dostłuk-nun, ijdi bižg'e bu jaryk tirsinni, jabusturadohac anar nece sez ze-chutlary icin ucmaklyny ałnynda Karajlarnyn da burunhu jerg'ede Halicli dzymatnyn. Ol jazystan azat kołba sizebiz juwuzrak sura-larny.

Ki elceme dostluhan Grzego-rzewskynyn Karajlarha da anłama ez-kajtarmahyn anyn bižnin ulus-k'ereklerimizg'e, azdy uchuma anyn publikacjalaryn Karajlar icin da karaj-sezi icin. K'erek bilme tirlihin bu syjly Erennin anyn sondrahy jilłarynda.

K'erek sahyndyrma ezimižg'e anyn ulu zachmetin jana kondar-mahy katyn weren bołhan sibba-

syndan ulu ceriwnin awalhy hujasynyn Karajlarnyn, Halicinin. K'erek bilme anyn kajnar challanmahyn da talmahan urmahyn kabaklaryna Bij-k'endermeknin isinde ystymahynyn tozdurhan tawuluba ceriwnin elin Halicinin ez tuwhan ornuna.

Nece awurluklar ol jendi, nece sirincekler joldan k'eterdi negince ki ujdu anar bolusma k'etirinme dzymatyna Halicinin da koruma karaj-ulanlaryn tasyh y n d a n ulussuzluknun, beredohac alarha esme ez kart hujasynda, tujma tuwhan sezintutma aziz dinin da saklama adetlerin atalarynyn.

Sawahaty Joharhynyn ijdi dzymatyna Halicinin anyn tar wachtynda ol alhysly Erenni, ki kipleg'ejsynyklarny, jirg'ej isanc d z a n y n a umsuncsuzlarnyn, ojat-kaj juklajdohanlarny da k'enderg'ej barlaryn joluba janhy tirliknin.

Ucmakly Grzegorzewski jarymlatyred' Karajlarba bar kajhylaryn alarnyn da ilis alyred' kyzhanc daklarynda alarnyn bijencinin. Kim bolalyr unutama bunu, ki ezi cydajdohac jetkisizlikten, ajamady ol sondrahy chorosun k'ereklerine k'enesany, kajda siwered' bolma jalbarmak-wachtynda.

Turadochac ortasynda ol janhaclahan ceriw zamanynda aziz jiwinn da tynlajdohac jalbarmaklarymyzny, ol — jat dinli adam—k'ergizired' andij ulu dinsyklamakny, kajtaryred' andij bijik hermetni bu aziz orunha, ki ez ernehibe tiwil birni Karajlardan kajtyrды kynhyr yzlaryndan dinsizliknin tizi joluna k'erti dinnin.

Siwedohac bizni tig'el dzanyba, ol sanared' ez borcuba rast dost-

nun k'ergizime bizg'e janhylystyk-larymyzny da azasmaklarymyzny biznin. Ky-lared' bunu bahadohac biznin fajdamyzny.

Bundij edi ornu ucmakly Grzegorzewskinyn biznin aramyzda. Kle-sijdik k'ergizime ulluhun anyn zechutlarynyn alnynda Karajulusunun, k'erek bolhyjd jazma bunun icin k'ep sifter. Da isanabiz

ki alar ez zamanynda jazhan bolurlar. Ulu machtaw Jaratuwcumuzga anyn icin ki ornatad jolu isne ulusumuznun andij k'erti da synahan dostlarny chaz ucmakly Jan Grzegorzewski.

Tuwdu ol 1849 jilda Szulajkalarla, Zwiag'el ciwrede, walajatynda Wolynynyn. Eldi 1922 jilda, 14-ci kininde 11-ci ajnyn Ilewde (Lwów).

Bah-bostan dzanyna anyn!

TISLEMLERI ASKANLYKNYN.

UJHAN KARUW.

Burunhu jarymynda askan jizjilnyn biliwli edi Krymda midraszky kip uchuhannyn da ilk iwretiwcinin Awrahamnyn uwłunun Josefniñ Łuckalynyn, *Aben Jaszarnyn*, necik ol mohorłared' ez tiziwlerin.

Midraszky anyn tabulired' G'ezlewde, da beri — chaz bijik akademijaha — ystyrynyred' jigiti elen bar janłaryndan Krymnyn ki tihetme ez iwrenmehin k'eziti tibiñ andij biliw-jesinin chaz edi Aben Jaszar.

Bu midraszta, ezg'e talmidler arasyna, iwrenired' Dawid uwlu Josefniñ *Dzygit*, kajsy ajryclanyred' kaldyk talmidlerden tiwit aneak ez tig'el anlamahyba iwretiwni, tek iti usuba da „k'ešk'en“ sezibe. Ajtyredi ese Dawid kim icin nendij „sezcek“, ol sez chaz tikk'en jabusunured' adamha uzakka. Aben Jaszar astry siweredi bu oncałahan talmidni, sanajdohac ki ez zamanyn da cyhar andan uslu adam da fajdały isci karaj-tizi isne.

Bir for ucałdy Dawidg'e bundij ucur. Ol edi cocka kajnar da tolu tirlikten, alaj tolu ki ol tirlik-tołuluhu tasared' andan chaz kieli kajnajdohan suw tasad celmehinden. K'erok edi ese anar kari barma, ol siwmesed' jirime akırtyn chaz ezg'e cockalar, aneak cabared' bitin chalyndan ez kieli ajakłarynyn.

Da muna bir kinni, kacan ol oz kylyhy k'ere cabared' oram saryn, jolhustu any tatar *Mudderis*, aharahy bijik ismael-midrasznyn da jachsı dostu Aben Jaszarnyn.

Klejdohac elik etme bu kajnar cockadan, kajsy chaz kijik atcak estırg'en steplerde elcered' uzunluhun oramnyn, Mudderis tochtatı any da ajtty:

— Tynla, bała! Bundij kieli capmaktan islenir tabanłaryn isne cybanlar. Bar tezce nalcyha da islet ezine ajakłaryna temirli nalłar.

Dawid uzak izdemedi karuw-sezni:

— Efendi Baba („bijim-atam“). ajtty ol, juwuz iginedohac. Cabam nalcydan. Bolalmaid alma bu isni...

— Ne icin bolalmaid? sordu kart Tatar kilcedohac.

— Bunin icin ki astry dzachtlanad tihetme temirni awzunuzga Kanuznun!

Da ajtyp bunu Dawid capty jirakrak, k'ergizedohac efendi-babaha ez tabanłaryn „nalłarsyz“. Mudderis astry jireklendi Dawid isne bu karuw icin da jomakłajdohac bunu Aben Jaszarga koldu any ki kaldyrmahaj andij cejalıknyn dzurumsuz.

Tandasyna Dawid k'eldi midraszka tyncysz dzanba. Talmidler ajttlar anar ki bu ucur biliwli boldu ribbi Awrahamha, da kyłuweu tezered' k'eliwin tawulnun.

K'elip midraszka, Aben Jaszar tezce indedi ez alynna Dawidni da bujurdu anar jomakłama kineginli ucurru. Cocka jomakłady baryn alaj necik edi, astramajdohac nomete, dahy ol karuwnu, kajsyn berdi Mudderisk'e.

Kacan Dawid tihetti ez sezin, bar talmidler tyncysz tezeredler, ne hali bolur? ne ajtyr bu uslu da rast iwretiwci, kajsyn alar siweredler da kajsyndan korkaredler.

Da muna Aben Jaszar tartty ezine Dawidni da epti any malajyna. Sondra aldy ceceklerden, ne turaredler sofra isne, kyzył gilefni da berdi any cockaha.

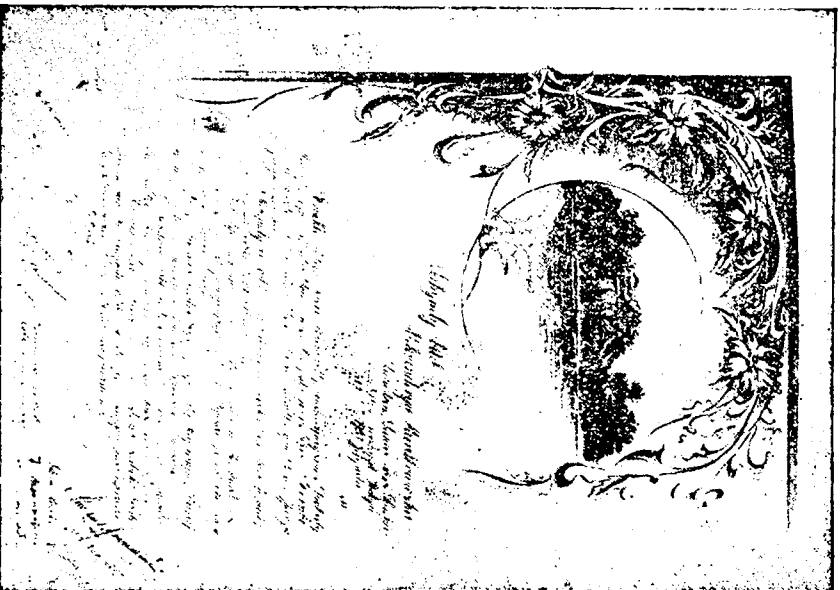
— Budu senin dzurumun! ajtty anar kart iwretiwci jengil kilktibe erinleri isne. Karuwun senin edi baryba ujhan. Necik cahyrabiz, alaj kajtarylad bizg'e!..

Bu ceja talmid Dawid aldatmady umsuncun iwretiwcinin: ol boldu ilk iscibe ulus-tizi isne Karajłarnyn.

Towij Lewi-Babowicz.

SYJLAMAHY ULUS-İŞCİNİN.

27-ci kinninde Karakys-ajny'n (15-el luty) bu jilny'n dzymaty kuckany'n syjady ez işcisin Aleksanderni Mardkowi c z n i bijik syjba. Jalbarmaktan son k'enesada hazan Rafael Abkowicz u c h u d u anyn saw-luhu icin beracha, son-dra berdi kolnnaany'n

Sahyncty bitik

Aleksanderye Mardkowitzka

*Lechistan, Sahar aziz Lucha,
ezen Syr, watajat Wotyn
15.11.1931 jilgunda u. s. ch.*

Ernekli adeline kiere dzomarty alalarymyzyny'n Luchaty Karajtaryny'n, sojtaf-biz Seni, siver karyndasymyz bizin, Erenbe ez aramyzda da at-atabis Seni, uturu zechuktaryna Senin, jaryk jarykta uucuba. Sahyncty bu bitikke saklangyn emitlik-kiedein tibisz fajdaly dzymatymyza bizin zachmetlerin Senin.

Tabu etip ofowluhuna, sawatatty kienesterine da diwoj az teklien chorosuna, dzymatymyza uja kajtlyrma jasarlyska kienesany, zeretni, tuwhan sezni.

Ajny'p bundan berdin bizgie jaryk, aty kajsy'ny'n "Karaj Awazy" — budur ot wachtlyk, tuwhan tilimizde baskan.

Bu son drahy isbe fajtyn ezinni da bizni emitlik syjbyta da ornatly'n Karajny arasynda ezgie ocyk-kiezli europ-utustaryny.

Ospanun icin bary icin, neki kyjly'n, kabulet bizden, miskinterden, bu sahyncty bitikni biden bizin kajnar siverligimizde da jizetmegimizde Sana, abojly karyndasymyz!

(Kol-mohortary Luchaty Karajtaryny).

K'erli tizig'en, sahyncty bitikni, bernesin dzymatny'n. Syjlahan kyska sezde tabu etti dzymatka bu ul'u, k'ep bijik rek anyn kici islerinden syj icin. Ornatao-hac bu jan isnetinsinin ol pahaly bernenin, berebiz juw u z r a k anyn syjny-mahyn.

Al Mar.

T I R L I K.

Sor bułuttan, birełg'en k'eklerde,
Kari tutad ol jołun?
Ne zamanda da kajsy tizlerde
Teher ol jamhurba suwun?

Sor gileften, bałlarnyn bijceden,
Nehe arttyrad ijisin,
K'erip jiraktan, jazdahy erteden
Bałkuwlu kujasnyn eleisin?

Sor tołhundan, ne cabad
Jirak, biliwsiz janlarha,
Nendij erk any kiebe tartad
Kujma ez suwun darjaha?

Sorma bołalas, wale bił
Ki jochtur karuw sormakka!
Ułudu ol syr, chalsyzdy akyl
Any cyharma jarykka.

Adam da kurteak, bitisi bu jernin,
Hem jołduz k'eklerde
Biłmejd' basyn da sahyjnmaid kinin
Kacan ol jatyr g'erlerde.

Bulaj bard da bołur. Mufttu sahyş,
Nehe sen bunda tabułas.
Tirlik chaz k'elin — anynba siwis,
Negince siwme bołalas!

Eljahu Kazas.

O Ľ D O R...

azat k'ecirg'en Tora sezinden.

Doru bołhancylarnyn	ol dor ol uspu!
Anda har nek'es	syjny izlejdir,
Anda tilki	arşlanga tenesedir,
Anda teg'enek	bijik esedir,
Anda kynhyr	rastny kursajdyr,
Anda ccja	chaz bas jasaradyr,
Anda juwuk	ałdama ałdajdyr,
Anda har dost	kammazlaj irijdir,
Anda teli	"uslu" indoleđir,
Anda kujruk	basba sanaladyr,
Anda achca	barynda erkleñedir,
Bary kollaryna	grosznun berilg'endir.

„M Y Ś L K A R A I M S K A“.

Artaryk ajynda bu jiltyn cykty jarykka janhy kitaby wachtlyknyn „Myśl Karaimska“ (tom II, zeszyt III—IV). Tijed' ajtma bunda nece sez syjyndymahy icin ol bitiknin.

Acad any jazysy *H. Seraja Szapszalnyn* „Uzupełnienia i wyjaśnienia“. Barad anda sez ol bitikler icin, kajsylarny ijereder Krymdahy erkleniwceiler bijlerine Lechistannyn da Rus-jernin bittirmekbe achcany chaz jalny bolustluhu icin chanlarnyn sahynhan bijlerg'e uturu alarnyn dusmanlaryna. Sonda tiziwci ajtad nece sez Iljasz Karaimowicz icin, kajsy edi bijlihinde Władysławnyn IV-nin aharahyba Kozaklarnyn da necik k'ergized' anyn uruwaty „*Karaimowicz*“ cyhared' Karajlardan.

Tadeusz Kowalski (artykuł „Z późółkłych kart“) bastyrdy eki jir-tiziwin kart karajzawucularnyn. Burunhu tiziw—budu kynajazgan ribbi Awraham Leonowiczbe (kajsy edi hazzanba Halicte jiltarda 1802—1851) sahyncyna bir jigit karaj-katynnyn Saranyn, ki eldi jigit jiltarynda. Ekiñci tiziw—jir jazgan buzhan lech-tilinde biliwli ribbibe Szełomo Trokluba, tiziwceisibe „Appirjonnun“. Bu jir, jazgan myschyratylaj, k'ergized' necik katyn borcludy k'ecinme ki cesilmeg'ej andan syji da elik etmehej andan dunja.

Ananjasz Zajaczkowski bered' jazysyn

jołunun Aziz Jerg'e bir Karajnyn, ribbi Benjaminnin G'ezlewden, 1758 jildan. Bas hem son sezi jarykka cyharuwacunun arttyrad pahasyn bu jazysyn da kujad jaryk k'ep orunlary isne anyn. Bu jazyska jabusturhand nece k'erikli jaryk-tirsini k'enesany Aziz Saharda da andahy Karajlarnyn.

Jirakrak sifleri isne ol bitiknin tababiz jazysyn *Aleksander Mardkowicz* „Biliwsiz karyndasy“ birden k'ecirmehibe anyn lech-tiline; tirlik-jazysyn ucmakly ulus-išcinin Achijezernin Zajaczkowskinyn; kynany, kajsyn jazdy anyn sahyncyna ribbi *Josef Lobanos*; biliw-chronikany; awazny bitikler icin karaj-sezinde da Karajlar icin ne sondrahy zamanda jarykka cyktlar; chabarlarny tirlihjeicin karaj-dzymatlarnyn.

Beklejd ol bitikni artykuł *Z. Zarachowicz* nin onjilt jowel icin hazzantylhynyn ulu hazzannyn Szemaja Firkowicznin.

Bu jalañ sanawy ornatkan sondrahy bitihinde „Myśl Karaimska“ jazyslarnyn k'ergized' anyn chodzaťyhyn. Bijiklenne bolalabiz bununba ki bahynmajdohac bižnin kici chaťymyz isne ujad bižg'e cyharma jarykka andji k'erikli da jachsy toťturhan wachtlykny. Ulu tabuľuk k'eled' barlarynar, kajsylary ez klehibe kosuldar bu awur isk'e da burunhu jerg'ede — k'enderiwceisine ol wachtlyknyn Dr-ha Ananjasz Zajaczkowskiha.

Napoleon Sqdek.

K O M I S A R J A T T A.

Komisarjatta top-toľudu adamdan. Birleri k'eldiler beri anar k'ere ki ujmady alarga jasynda, ekincileri k'eldiler janymakka ki alarny temezledier, jicincileri—ki wattylar.

K'enderiwci jerg'eli terg'ejdi da toťtura-dy jazysyn bunun icin.

— Bijim, sizni neg'e k'ere beri indetk'endi?

— E... chaif sezleme, erkleniwcim... kikirekli nerse...

— Necik alaj?

— Kikirekli... birine awzuna kikirdim. Ospu, k'eresiz, erkleniwcim, czukezuklanady menimbe osoľ, kara chastaľyk, bim

ezim ne icin... ajtady ki men enese k'eziktim anyn katynyn, da ki etasy barca mana jiwime jirijdi... mun hanuz... men bir wachta any ezime ijmedim... eg'er kacan k'erek edi — barca k'erisiredik inno jiw artyn... da bu, teli, nor kadajdy ki katyny anyn jirijdi da jirijdi... Bunar k'ere meni astry jamanlyk kapľady da aldym da kikirdim awzuna!

— Artyk bundan nemedi anar islemedniz?

— K'erinedi ki hanuz eki for sziszczube basyna uttum... wale bu telikiti... bunun icin ol baryba epk'elennejdi... anar barad inno osoľ ezi kikirmek icin...

K'ecirdi Lech tilinden *Serg. Rudkowski.*

SIFCEHI KARAJ - ULANLARNYN.

Karaj ulanlary Luckadan.

*
* *
*

K im Tenriden korkad ?

A nyn resimlerin bahad ?

R ast joľba barad ?

A ruw dzanyń tutad ?

J aman elden kacad ?

Szemaja Firkowicz.

K O Ł T C H A Ł A R :

urańmiak aľnyna.

1.
Koltcha byla sień Tienrimiz
Aziź Biji maľachlarnyn,
eszyt' kiuczlu kalkanymyz
koltchalarnyn kullaryjnyń.

2.
Jachszy akyl ijiń biźgia
ki anlahejbyz Torajny,
aruw urak iczymiźdia
siuwmia tyjuwba akylńy.

3.
Bijańgiejlar biźniń byla
siuwar tioraweczularymiz,
tadźlanhejlar alhysz byla
bar uratiuweczularymiz.

4.
Ijiń biźgia tiugial sawľuch
akylľatchyn mijymiźni,
sieńdiań tioziabiź boľuszľuch
abramachta dinimiźni.

5.
Dostľuch birlikbia siuwarľik
har wach biźdia tochtahejlar,
tiuźľuk, rastľychba k'ertilik
dostľarymyzba boľhejlar.

urańmiaktianson.

Szukiur machtaw Tienrymiźgia
Boľuszľuhu uczuń biźgia,
Awľach et'ti mijymiźni
Tiugiallamia urańmiakni.
Klak arttyrhej kiuńdiań kiuńgia
Kielmia midrasz uwiumiuźgia.

a m i e ņ.

Serg. Rudkowski.

BIJEN UWŁUM!

Bijen uwłum, bijen siwer:
Asady kys, karly kystaw,
K'ergin issi bołdu awer,
Tezg'en jazbas aldy basław!

K'ekten bijik, jaryk k'ekten,
Satyr jircak jirlar sana
Jat jer - suwdan bizg'e k'elg'en
Konak emin — juwas turna!

Jirijd buzlar, ahad suwlar,
Sarnajd cypcyk, tujas esrek,
Jukusundan turad dahlar,
Alad chałyn jasot, terek...

Jasyrlahan ezen jizer
Umuzundan syndzyrlarny,
Kujas any otlı eber,
Da altynlatyr tołhunlarny...

Jesil bołur, satyr bołur
Ciwremizde, bar janlartyn,
Awłak majdan suwdan kurur.
Jollars uwłum bajaartyn!

Koju tizde kobuz etir...
Saban sirer senin atan,
Cyda, tezgın, jazbas k'elir,
Nafstlars jengil, siwer ulan.

Kystaw wachty unutulur,
Sajranlykta kinin asar,
Satyr, jengil sana bołur,
Kystaw askan uzak juklar!...

JIGIT DOSTLARZYMA!

Dert aj asty ol kystahy kinden,
kacan men sezledim sizg'e sifle-
rinden burunhu kitabynyn „Karaj
Awazynyn”.

Ol zamanba siz estniz chaz cha-
mur cepre isne, estniz chaz jigıt
k'eg'et issi jamhurlardan son da
bołdnuz jachsy jarym metr bijik-
rek necik edniz. Da ne kajyrylad
siznin usunuzga, isanam ki ol art-
ty da ulhajdy elcewsiz.

Bilem, dostlarym benim, ki „Ka-
raj Awazy“ burunhu fordan tapty
jołnu siznin aruw da tujuncu
dzanlarynyzga. Bilem, ki utruład-
nyz burunhu kitabyn karaj wach-
tlyknyn k'erti bijenbe; ki bahyna-
dohac anyn sifferi isne, caekan
biznin tuwhan sezimizbe, dzany-
nyzba tujdnuz, — tujdnuz burun-
hu for ez jas tirlihinizde, — ki biz-
de, Karajlar, tiwilbiz chorrak da
jarlyrak ezg'e uluslardan; ki bizde-
de bard ez jazysymyz, kajsyn bo-
labalabiz k'ergizme jat-dinli joldas-
larymyzga, ajtadohac:

— Bahyn, bu biznin, karaj
wachtlyhymyz!

Sorasiz, kajdan bu mana biliw-
lid'? Tanlanmanyz, siwerlerim!
Bard mende andij tamasaly sawut,
andij telegraf jiplersiz, kajsy k'er-
gized' mana baryn chaz kizgide.
Ol tamasaly sawut — benim dza-
nym, kajsy siwed' sizni barlary-
nyzny k'erti siwerlikbe da kajsy-
nar acyktlar siznin sahyslarynyz.

Bu kitabda tabarsiz, dostlarym,
k'erkli koltkalar da jircaklar, jaz-
gan sizin icin. Iwrenniz alary!

Ajryc bundan k'erersiz bitin
ijynyn jigıt luckaly bahatylarnyn.
Ancak bir-birlej kyzyfne biliwsiz
necik kirdi ortasyna ol korkuncu
ijynyn. Bitsijdiz necik ol kiciler,
ne burunhu jerg'ede tync oltu-
radlar, necik alar ojnajdar ceriw-
g'e da karakeylarha! Bunu tijed'
k'erme!

K'eləsi kitablarynda „Karaj
Awazynyn“ calysyrmen berme tir-
sinerin karaj-ulanlarnyn ezg'e

dzymatlardan. Klehijdim tanystyrma sižni birin biribe, ki boľahaj-siz bitiklesme ezinizbe. Bu bolhyjd sizg'e astry ceber da fajdaľy.

Klejsiz ese, isterbiz bunu buľaj: kim sizden klejd' bitiklesme ežg'e (tanystiwil anar) uľanlarba, jazsyn mana ez tig'eľ adresin da nendijd' jıllary anyn.

Bu adreslerni men bastyryrm „Karaj Awazynda“. Da ol adresler k'ere baľa Wilnanyn dzymatyndan boľalyr jazmabirjilykly cockaha Łuckada, dahy kyzynę Troktan jazar kyzynęg'e Haliete. Da buľaj basľanyr sižnin bitikli tanysťyhynyz, kajsyn dan boľalyr tuwma ulľu da kajnar dostluk bitin uzunľuhuna tirliknin.

Isanam ki siz, siwer dostľarym, anladnyz menim sahsymny da tezen sižnin adreslerinižni.

Haligi sezim menim sižg'e k'eľed' enk k'erikli zamanyna jıllnyn, kacan bary jasarad da ećecklened', kacan cypcyklar satyr jırlajdar, askartadohac ucun iwreniw-zachmetnin da basťyhyn azat zamanyn. Asyrnyz any sawľukta da bijencte!

Da jetissek ucunadein jaznyn jazarsiz mana necik asyrdnyz azat zamanyzny. Jazniz necik biliesz. Ujalmanyz bununba ki k'erikli cykmast. Necik jazsanyz, jachsy boľur! Boľalmahym k'ere, ornatyrmen bir-neceni sižnin jazysťarynyzdan „Sifcehi isne Karaj Uľanlarnyn“.

Boľussa mana rachmetli Tenri, dert ajdan son berirmen jicifci kitabyn bu wachtlyknyn. Cyhar ol kizin, kacan karľyhaclar ucadlar ežg'e tarafťarha, izdejdohac tiriletodohan issini da bijencli bakuwun kujasyn.

Da necik ol bireledohan kizdehi bulutlar tibin kanatlylar, alaj menim-de „kahyťly“ karľyhaclarym, elciferi siwerliknin da karyndaslyknyn, ijg'en dost kolumdan, ucarlar olturus-orunľaryna Karajlarnyn, izdejdohac anda issilihin dostluknun da jaryhyn birsahyslyknyn.

Acniz alarha, siwer dostľarym, esihin dzanyznyznyn!

[Al Mar.

Gruppasy Karaj uľanlarnyn Łuckadan.

Szafir.

JALHAN MAŁDAN ONARMAZ!

(kierti jomach).

Kieczy karaj szaharda Bachezasarajda, kart juwezoktia, tiriliredi miškiń karaj Jusuf. Mioro barde karyndaszлары edi oł astry rast da tiugial kiszy. Kiop forlar sałyredi Jusuf kioziufi tiereža aszyra, bahynma nieczyk utruda kiorkiajat' ułlu juwiu chodža Aganyn. Kiordiu oł for tiuwiul, nieczyk Aga őzialaniadohon imszach arabasynda, korszchan igit' aryslanlarha uszejdohon atlarba, czyharedi jołuna. Konachlar de Agaha kieladlar tołutochlar da bahaly kijit'lardia. Chastalych, kajsyn indiejbiż kiuniulukbia, baszłady kurtłama kioniu dzanyn Jusufnun. Tochtandy Jusuf aszama, bołalmas edi tyncz jukłama, tołdu kajhydan...

Kioczaredi jołba bu wachttajyeczy da kołundu kałma Jusufta konarłyehka. Andan bilińdi Jusuf, ki bołup ułlu-szaharda bir nieczajył, bołdurdu anda kiorklu osmak, da hale kajtad juwiunia. Tieraf kadaldy baszynda Jusufnun bu szyrńsiozlar. Kiop sahsyz et'miań bir kiorklu kiundia, satty Jusuf karaelgia sałaczychtan eki syjryryn da niecza ołczaw biurtiuk, czyehy jołha. „Kał saw siuwiar katynym, ajtty Jusuf, chodžafansam kajtym”. Jołdaszy ilejdohon kajtty iczkiri, a biźniń bahatyr Jusufnu niecza sahattan eltiredi ułlugierab—Odeškia.

Tandasyna czyehy Jusuf gierabdiań kiorklu zaharda. Kioriad biżyk juwlar, kień oramlar, tamasza arabalar atłarsyz uczadlar, bary dzachlejt, kaczat, czomat... Aladohon őrniak ekinczylardiań, kieniaratti atłamyn biźnińdie bahatyrzymyz, da bir eki kiunďiań baszłady satma siut. Tanyszty őngia siut satyweczyłarba. Biluwlu baryna, ki ułlu szahar tielilarnidie akylłatad. Anyn uczuń aszmady eki die aj, nieczyk Jusuf, bołup burunhu jer-

giali bieziargiańbia, astry jeńgil iszlaredi kyrch siut-olczawdiań eflini.

Iczadlar usłu dunja suwlu siutczokniu da machtejdar. Achezasuw kibik ahat dzebyna Jusufnun. Kyscha zamandan tołdu ekinczydie janczyhy siut'-bieziargiańniń. „Hale mień chodža da usłurachde bołdum, sahsyz etiat' Jusuf, anozach chor, ki dinimni tiugialieža bunda sakłajalmym. Kierak kajtna juwgia“... Ajtty—kyłdy. Satyp dostłaryna sawutłaryn czomat juwgia.

Gierab usłniu bołundu anar tamasza iszlar. Oł wachttaj, kaczan Jusuf őktiamlikbia syjparedi sahałyn, juwuehłasztu anar majmun, da bir kioż juwezuhunda kapy üzdiu kojnundan janczyehny achczaba, da tierk maczy kibik mińdi baszyrna bijik jelkiań-tieraginiń. Kałtrady Jusuf kioradohon bunu, ancach bołalmady niemiet kyłma. Majmun bu wachttaj aczty janczyehny da akryrn dzachtłamajyn baszłady sałma üštiań tieraf suwlarha birar altynczech. Klamiań uzach kyjnama Jusufnu, tierk tusztiu, da sałdy kołuna anyn janczyhyn. Titrejdohon kollarba da jaszba kiožlardia aczty Jusuf janczyhyn. Kaldy anda jarymy achczanyn.

Janda ołturredi kart tanyszty Jusufnun, kajsyn oł burun kiorimijmysz etti, Mułla Krymdan. Aszkartyp Jusuf anar bar aczylyhyn dzanynyn da ułlu kajhysyn, eszytti buńdi karuw: „Karaj uwlu! kiordiu Alla kynhyr iszyjni, kaczan katłaredij suwba siutniu. Jarym achzej, kajsyn bołdurdujsiut uczuń kaldyryłdy, tiek bu nie kieldi saja jeldiamlakbia dunjany, suw uczuń, suwha kajttryłdy.

Kistundu biźniń Jusuf tierafli-gińdiań kajhyły dzanynyn da anłady, ki jalhan mał ba onarmaz.

Troch szaharynda, 1931 jyłda.

JATLAR MENDEN SORADLAR...

Jatlar menden soradlar,
Kajdad benim jerim?
Kajdan baslyk aladlar
Menim ebg'elerim?

Kajdan alar cyhadlar,
Umma-cyrlaklary,
Any erkli jabadlar
Wachtnyn kaplawlary.

Kylyc da ot elttlermo
Ežg'e ummalarha?
Bunjat alar berdlermo
Kieli chanlyklarha?

Bilem inno ki Karajlar
Askan jollarynda
Tiwił kylyc da buhowlar,—
Chumas tuttlar kořlarynda!

Jerler janhy taptlarmo
Hem bilmeg'en suwlar?
Isler bijik kytdlarmo
Karaj - bahatyrlar?..

Dahy bilem: Karaj siwered'
Bakma kart g'erlerin,
Kanly terbe ol beslered'
Ez tuwhan jerin!

Ajtyrm eg'er sorasiz,
Sezim benim kyskad:
Karajmen men, anlajsiz?
Da bu baryn ajtad!

Chazna ulu da chasespiz
Kaldy atalardan.
Aty anyn: „On Sez“ aziz,
Tiřk'en Synaj - tawdan!

Any bakma chaz k'ezinni,
Senind', uwlum, boreun!
Siwne dinni da sezinni
Klehin senin bolsun!

Elwicz.

NE BU ANDIJ?

Farst isne tahylad
Hem sofra isne turad,
Ajaklarsyz barad,
Sahatlarny watad?
(*sahatcyk*)

Ishen tahtalardan,
Korkmajdy tolhunlardan;
Suw isne terk k'etedi,
Necik ol indeledi?
(*kajik*)

Bardy dert kieli ajahy,
Arttahy da alyndahy;
Tartad awur arabany,
Elted' ezi isne adamny?
(*at*)

Kapkaclary anyn katy,
Anyn sifleri kahytly;
Ulan andan jiwrenedi,
Ajt! necik ol indeledi?
(*bawlatkan bitik*)

Asajbiz any Pesachta,
Kerkli any comejdlar;
Etmekti ol bitin afta,
Necik any indejdlar?
(*macca*)

Jinek any beredi,
Ulan any icedi,
Maci any siwedi,
Necik ol indeledi?
(*sit*)

JANHYLÝSLYKLAR:

<i>Jan</i>	<i>Bahana</i>	<i>Sura</i>	<i>Jazgan</i>	<i>K'erek ki boňaj</i>
4	1	14 istten	korem	k'erem
5	2	13 „	bilwimiźmi	bilwimiźni
5	2	4 tipten	siźni	siźni
6	2	8 „	Szełomonon	Szełomonon
7	2	31—32 istten	syžared	syžared'
8	1	11—12 tipten	mundar	murdar
10	2	18 „	Ystyrynlar	Ystyrynlarlar
11	1	21 istten	bazlatty	bazlatty

Jarykka cykkan bitikler:

1. *Aleksander Mardkowicz. Synowie Zakonu.* (Kilkaŕ słów o Karaimach) Łuck 1930.
2. *Aleksander Mardkowicz. Elijahunun ucuru* (jomak). Łuckada 1930.
3. *Zemerler* (karaj sezinde). Jarykka cyhardy *Aleksander Mardkowicz* Łuckada 1930.
4. *Ananjasz Zajczkowskij. Krótki wykład gramatyki języka zachodnio-karaimskiego.* Wydał *Aleksander Mardkowicz.* Łuck 1931.
5. *Aleksander Mardkowicz. O Ijaszu Karaimowiczu, zwierzchniku wojsk zaporoskich.* Łuck 1931.
6. „Karaj Awazy“ Wachtlyk karaj sezinde. Burunhu bitik. Łuckada 1931.

Terk zamanda jarykka cyhar
janhy tiziw karaj sezinde:

„BIRTIHI K'EKLERIN“

Jazdy *Aleksander Mardkowicz* (*Al-Mar*)

**PAHASY BITIKNIN:
3 FRELI 50 CHOROS**